

Sukupuolistunut väkivalta ja toiseuttamissokeus

Kriittinen analyysi orientalistisista ja yksityisen piilottavista rakenteista

Kerttu Ilona Willamo

Maisterintutkielma

Sukupuolentutkimuksen maisteriohjelma

Humanistinen tiedekunta

Helsingin yliopisto

Joulukuu 2019

Tiedekunta – Fakultet – Faculty Humanistinen tiedekunta		Koulutusohjelma – Utbildningsprogram – Degree Programme Sukupuolentutkimuksen koulutusohjelma	
Opintosuunta – Studieriktning – Study Track Sukupuolentutkimus			
Tekijä – Författare – Author Kerttu Willamo			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Sukupuolistunut väkivalta ja toiseuttamissokeus: Kriittinen analyysi orientalistisista ja yksityisen piilottavista rakenteista			
Työn laji – Arbetets art – Level Maisterintutkielma		Aika – Datum – Month and year Joulukuu 2019	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 54+6 liitesivua
Tiivistelmä – Referat – Abstract			
<p>Tutkielmassani tutkin ristiriitaisuutta, joka ilmenee suhtautumisessa sukupuolistuneeseen väkivaltaan Helsingin Sanomien uutisesteissä. Tutkielman keskeisin tutkimuskohde on ristiriita, jossa "toisten", rodullistettujen maahanmuuttajien tekemää, sukupuolistunutta väkivaltaa ja sen uhkaa korostetaan samalla, kun omassa kulttuurissa esiintyvää, "meidän" tekemää, kotoperäistä sukupuolistunutta väkivaltaa vähätellään ja normalisoidaan. Tutkielman perusteella voidaan sanoa, että tämä ristiriita todella on olemassa: ulkomaalaistaustaisten seksuaalisuutta loukkaava väkivalta tuntuu paljon enemmän mediahuomiota ja sitä tunnutaan pidettävän poliittisesti keskeisempänä kysymyksenä kuin kantasuomalaisten väkivaltaista käytöstä kumppaneitaan kohtaan.</p> <p>Tutkielmassani tulkiten tämän sukupuolistuneeseen väkivaltaan suhtautumisessa ilmenevän ristiriidan olevan heijastuma laajemmasta kulttuurisesta rakenteesta, josta käytän nimitystä toiseuttamissokeus. Tarkoitan sillä kulttuurin, ihmisryhmän tai muun vastaavan tahon heikkoa kykyä tunnistaa omaa toiseuttavaa ajatteluaan tai toimintaansa. Esitän tutkielmassani, että toiseuttamissokeuden ilmiö kumpuaa toiseuttamisen problematiikasta ja kulttuurisen itsereflektion puutteesta. Tutkielman päätehtävänä on tutkia miten toiseuttamissokeutta heijastava ristiriita suhtautumisessa sukupuolistuneeseen väkivaltaan näkyy Helsingin Sanomista joulukuun 2018 ja toukokuun 2019 välisenä aikana kerätyissä tekstiaineistoissa.</p> <p>Tulkitsen aineistoani kahden näkökulman kautta. Ensinnäkin tarkastelen kulttuurimme syvään juurtunutta kuvaa "toisten" kategoriaan kuuluvista vaarallisina ja uhkaavina ja tulkiten sitä orientalististen valtarakenteiden viitekehityksessä. Nämä rakenteet vaikuttavat siihen, että rodullistettujen, orientalistiseen kuvastoon liitettyjen "toisten" harjoittamaa sukupuolistunutta väkivaltaa korostetaan. Toiseksi tulkiten, että julkisen ja yksityisen sfäärin voimakas erottaminen sekä yksityisen sfäärin poliittisuuden vähätteleminen johtavat siihen, että kodin sisällä tapahtuvan, valkoiseen valtaväestöön kuuluvien tekemän väkivallan merkitystä aliarvioidaan.</p> <p>Tutkielman metodologiana käytän laadullista sisällönanalyysia. Tutkielman teoreettinen tausta paikantuu postkoloniaaliseen teoriaan sekä toiseuden ja erityisesti orientalismin teoriaan sekä feministiseen turvallisuudentutkimukseen.</p> <p>Sukupuolistunutta väkivaltaa käsitteleviä lehtikirjoituksia koskeva empiirinen analyysini antaa selviä viitteitä siitä, että "muiden" tekemiä väkivallan tekoja siedetään paljon huonommin kuin "meidän" kategoriaan rajattujen henkilöiden tekemiä, vaikka rikoksina teoissa olisi paljon samankaltaisuutta. Aineistosta nousi esiin orientalistisävytteisiä, toiseuttavaa maailmankuvaa ilmentäviä ajattelumalleja. Toisaalta aineistosta näkyi myös heikko ymmärrys sukupuolistuneen väkivallan rakenteellisuudesta. Lehtikirjoitusten valossa voi näin ollen todeta, että ajatusmallit "toisista" heijastivat samalla myös tiettyjä ajatusmalleja "itsestä" ja ilmensivät toiseuttamissokeutta ja kulttuurisen itsereflektion puutetta. Lisäksi aineiston perusteella "toisten" tekemää sukupuolistunutta väkivaltaa pidetään poliittisesti tärkeänä kysymyksenä, joka voi saada aikaan suorastaan yhteiskunnallisen kriisitilan.</p> <p>Toiseuttamissokeuden teoreettisen käsitteen sekä sitä soveltavan ja esimerkillistävän empiirisen analyysin avulla tutkielma auttaa ymmärtämään ja purkamaan vallitsevia, syvään juurtuneita, globaaleja sukupuoleen ja rodullisuuteen liittyviä valta-asetelmia. Tutkielma tuo näkyväksi sukupuolistuneeseen väkivaltaan suhtautumiseen liittyvän ristiriidan ja kritisoi siihen liittyvää kaksinaismoralismia. Työ luo myös toiseuttamissokeuden nimeämisen kautta uutta käsitteistöä ristiriitaisuuksien ymmärtämiseksi ja kritisoimiseksi. Tutkielmani on puheenvuoro sen puolesta, että kyky esittää kriittisiä kysymyksiä omassa kulttuurissa vallitsevia, kyseenalaistamattomina pidettyjä normatiivisia ajatustottumuksia ja ristiriitaisuuksia kohtaan vahvistuisi.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords			
Toiseuttamissokeus, sukupuolistunut väkivalta, toiseus, itseys, kulttuurisen itsereflektion puute, orientalismin, feministinen turvallisuudentutkimus, seksuaalisuutta loukkaava väkivalta, lähisuhteiden väkivalta			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited			
Helsingin yliopiston kirjasto			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

Kiitos ohjaajilleni ja sukupuolentutkimuksen tieteenalan henkilöstölle avusta ja asiantuntijuudesta.

Kiitos seminaariryhmäläisille kommentteista ja kannustuksesta.

Kiitos kaikille läheisille sympatiasta ja myötäelämisestä.

Eryyiskiitos maailman parhaille vanhemmille suuresta tuesta ja rakkaudesta. Ilman teitä tätä työtä ei olisi syntynyt.

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO.....	1
1.1. TUTKIELMAN TAUSTAA	1
1.2. TUTKIMUSKYSYMYS JA TYÖN MERKITYS	2
1.3. SUKUPUOLISTUNUT VÄKIVALTA.....	3
1.4. RISTIRIITA SUHTAUTUMISESSA SUKUPUOLISTUNEeseen VÄKIVALTAAN	4
1.5. MUUT KESKEISET KÄSITTEET JA TYÖN RAKENNE.....	7
1.6. TIETEELLINEN KONTEKSTI JA NÄKÖKULMAVALINNAT	9
2. TOISEUTTAMISSOKEUS.....	11
2.1. TOISEUS.....	12
2.2. TOISEUDEN JA ITSEYDEN SUHDE SEKÄ VALKOISUUDEN KRIITTINEN TARKASTELU	14
2.3. KULTTUURISEN ITSEREFLEKTION PUUTE	16
3. ORIENTALISTISET JA YKSITYISEN PIILOTTAVAT RAKENTEET SUKUPUOLISTUNEeseen VÄKIVALTAAN SUHTAUTUMISEN TAUSTALLA	18
3.1. SYVÄÄN JUURTUNUT ORIENTALISMI ULKOMAALAISTAUSTAISTEN VÄKIVALLANTEKOJEN KOROSTAMISEN TAUSTALLA	18
3.2. JULKISEN JA YKSITYISEN PIIRIN EROTTAMINEN LÄHISUHDEVÄKIVALLAN VÄHÄTTELYN TAUSTALLA	22
4. SISÄLLÖNANALYYSI JA SEN AINEISTOT.....	25
4.1. TAPAUSESIMERKKIEN KUVAUS	25
4.2. SISÄLLÖNANALYYSIN PÄÄPIIRTEET	26
4.3. AINEISTOT JA ANALYYSIN VAIHEET	27
5. SUKUPUOLISTUNUTTA VÄKIVALTA KOSKEVA UUTISOINTI	30
5.1. KVANTITATIIVISET TULOKSET	30
5.2. KVALITATIIVISET TULOKSET.....	33
5.2.1. <i>Toiseuteen ja itseyyteen liittyvät asenteet</i>	33
5.2.2. <i>Poliittisuus ja kriisitila</i>	38
5.2.3. <i>Näkemyksiä ratkaisusta</i>	40
6. LOPPUPÄÄTELMÄT	44
LÄHTEET	48
LIITE	55

1. Johdanto

1.1. Tutkielman taustaa

Nyt herätys päättäjät. Kansa ottaa oikeuden omaan käteensä, jos laittomuus ei maasta lopu maahanmuuttajien taholta. Jokainen raiskaus tai pahoinpitely on liikaa. Tehkää oikeita ja rohkeita päätöksiä: vain työperäinen maahanmuutto sallittava ja valikointia pakolaisten vastaanottamiseen vain kristityistä maista. [...] (Nimimerkki "Tuntematon" 2018).

Lähes joka kolmas (30 %) suomalaisnainen on kokenut nykyisen tai entisen kumppanin tekemää fyysistä ja/tai seksuaalista väkivaltaa (FRA 2014, 20).

Yllä olevat sitaatit kuvaavat aikaamme. Ylempi niistä tiivistää yhden näkökannan sosiaalisen median keskustelusta, joka liittyy maahanmuuttajien harjoittamaan, seksuaalisuutta loukkaavaan väkivaltaan. Alempi taas esittää karun, tutkimukseen perustuvan tiedon suomalaisesta lähisuhdeväkivallasta. Jälkimmäinen on Suomessa valitettavan yleistä ja väkivallan määrällä mitattuna huomattavasti suurempi ongelma kuin ensimmäinen. Tästä huolimatta ulkomaalaistaustaisten harjoittama sukupuolistunut väkivalta nostattaa laajasti tunteita ja saa paljon julkisuutta, kun taas tutkimusten mukaan lähisuhdeväkivaltaa ei nähdä erityisen laajana yhteiskunnallisena ongelmana ja sitä vähätellään (Jokinen 2000, 250; Näre & Ronkainen 2008, 25). Tässä ajattelumallissa ilmenee *ristiriita suhtautumisessa sukupuolistuneeseen väkivaltaan*, joka on tämän työn tärkein tutkimuskohde.

Olen pitkään ihmetellyt, miten on mahdollista, että länsimainen kulttuuri, jossa loogista ajattelua arvostetaan paljon, voi sisältää näin mittavan ja ilmiselvän ristiriidan. Ihmettelen myös, miksei tästä ristiriidasta puhuta julkisuudessa juuri lainkaan. Ilmiö on erityisen ajankohtainen tällä hetkellä, kun siirtolaisuuden ja turvapaikanhakijoiden määrä on lisääntynyt Euroopassa ja oikeistopopulismi ja äärioikeiston suosio on noussut. Kyseessä tuskin on uusi ilmiö, mutta se lienee kärjistynyt ympäri Eurooppaa ja muissa länsimaissa havaittavissa olevan yhteiskunnallisen vastakkainasettelun seurauksena.

Tarkastelen tätä ristiriitaa heijastumana laajemmasta kulttuurisesta rakenteesta, jota kuvaamaan käytän kehittämäni käsitettä *toiseuttamissokeus*. Viittaa sillä kulttuurin, ihmisryhmän tai muun vastaavan

tahon heikkoon kykyyn tunnistaa omaa toiseuttavaa ajatteluaan tai toimintaansa. Esitän, että emme usein tunnista, tiedosta tai kykene refleктоimaan oman kulttuurin tai ryhmän sisällä tapahtuvaa toiseuttavaa toimintaa tai ajattelua. Vastakäsitteenä käytän termiä *toiseuttamisymmärrys*, joka viittaa kykyyn tunnistaa ja ymmärtää omaa toiseuttavaa toimintaa sekä reflektoida ja purkaa omassa yhteiskunnassa vallitsevia toiseuttavia rakenteita.

1.2. Tutkimuskysymys ja työn merkitys

Tässä maisterintutkielmassa tarkastellaan yllä kuvatun, toiseuttamissokeutta ilmentävän ristiriidan käsittelyä mediassa. Tutkimuskysymykseni on: miten toiseuttamissokeutta heijastava ristiriita suhtautumisessa sukupuolistuneeseen väkivaltaan näkyy Helsingin Sanomista joulukuun 2018 ja toukokuun 2019 välisenä aikana kerätyissä tekstiaineistoissa? Tulkitseen aineistojani kahden näkökulman kautta. Ensinnäkin käytän orientalismin teoriaa (Said 2012) analysoidessani, miksi ulkomaalaistaustaisten, ”heidän”, tekemää, seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa korostetaan. Ristiriidan toinen puoli on ”meidän” eli kantasuomalaisten tekemän lähisuhdeväkivallan vähättely. Sen tulkinnan kehyksenä käytän feministisestä turvallisuudentutkimuksesta (esim. Gentry, Shepherd & Sjoberg 2018) kumpuavaa ajatusta siitä, että julkinen ja yksityinen sfääri erotetaan toisistaan tiukalla rajanvedolla.

Tutkimani ilmiöt ovat usein ääneen lausumattomia ja piilevät syvällä kulttuurimme rakenteissa, minkä vuoksi niitä koskevaa empiiristä aineistoa, jossa kaikki näkökulmat esiintyisivät, oli mahdotonta löytää. Lähestyn ristiriitaa tutkimalla, miten paljon ja millä tavalla mediassa keskustellaan aiheesta. Tutkimuskysymykseen vastaaminen siis perustuu empiiriseen analyysiin, mutta pohjaa toiseuttamissokeuden käsitteeseen. Lisäksi työn teoreettisia ajatusmalleja havainnollistetaan muutamalla pienellä, aineiston ulkopuolisella mediasta kerätyllä esimerkillä.

Tutkielmassani yritän ymmärtää ja ymmärryksen kautta purkaa vallitsevia länsimaiskeskeisiä sukupuolistuneita valtarakenteita. Sara Ahmedin mukaan (2017, 34-35) tiedostamattomien valtarakenteiden tiedostaminen, nimeäminen ja kuvaaminen on ensiaskel niiden purkamiseen. Siten myös omassa tutkielmassani osallistun tutkielman keskiössä olevan ristiriitaisuuden sekä toiseuttamissokeuden näkyväksi tekemiseen, nimeämiseen, analysoimiseen ja kyseenalaistamiseen.

Tutkielmani toimii puheenvuorona sen puolesta, että kyky esittää kriittisiä kysymyksiä omassa kulttuurissa vallitsevia, itsestään selvinä pidettyjä ajatustottumuksia ja ristiriitaisuuksia kohtaan vahvistuisi ja antaisi

avaimia itsereflektioon. Tiedossani ei ole aiempia tutkimuksia, jotka koskisivat suoraan juuri työssäni esiteltävää ristiriitaa suhtautumisessa sukupuolistuneeseen väkivaltaan; aihetta sivuavaa tutkimusta toki on olemassa (ks. esim. Ahmed 2000; Eriksson ym. 2005; Hautanen ym. 2017; Keskinen 2011; Keskinen 2017; Venäläinen & Virkki 2019).

Kaikenlaiseen väkivaltaan tulisi puuttua aina, tekijästä riippumatta (Hautanen ym. 2017). Itse en millään tavalla hyväksy tai vähättele esimerkiksi ulkomaalaistaustaisten tekemiä seksuaalirikoksia, joita aineistossani paljon käsitellään, vaikka esitänkin kritiikkiä siitä, että niiden merkitystä korostetaan paljon suhteessa kantasuomalaisten tekemiin vastaaviin rikoksiin. Tunnistamalla sen, että sukupuolistunut väkivalta on kaikkia kulttuureja läpäisevä ongelma, ymmärtämällä ongelman juurisyy ja laajuus sekä oppimalla harjoittamaan kulttuurista itsereflektiota sukupuolistuneen väkivallan kitkeminen olisi mahdollista.

1.3. Sukupuolistunut väkivalta

Tämän tutkielman kannalta keskeisessä asemassa ovat sukupuolistuneen väkivallan eri ilmenemismuodot. Tarkoitan tässä *sukupuolistuneella väkivallalla* sellaista väkivaltaa, jossa sukupuoli ja seksuaalisuus ovat keskiössä väkivaltaa ylläpitävässä järjestelmässä, väkivallan muodoissa sekä sen taustalla olevissa asenteissa ja selityksissä (Lidman 2015, 19; Näre & Ronkainen 2008, 21). Niin sanotun Istanbulin sopimuksen mukaan (Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta) sukupuolistunut väkivalta käsittää kaikki sellaiset sukupuoleen perustuvat väkivallanteot, jotka aiheuttavat tai voivat aiheuttaa naisille ruumiillista, seksuaalista, henkistä tai taloudellista haittaa tai kärsimystä (Council of Europe 2011, 5; ks. myös Hearn & McKie 2010, 139). Sukupuolistunut väkivalta voi puitteiltaan vaihdella esimerkiksi lähisuhdeväkivallasta työpaikkahäirintään (Penttinen ym. 2019, 25) ja kohdistua yhtä hyvin aikuisiin kuin lapsiinkin.

Tämän työn kannalta keskeistä on *seksuaalisuutta loukkaava väkivalta*. Viitataan sillä väkivaltaan, joka loukkaa seksuaalista itsemääräämisoikeutta ja integriteettiä (Kelly & Radford 1998, 56-57). Rikoslaisilla tällaiset väkivallan muodot tunnustetaan esimerkiksi sellaisilla rikosnimikkeillä kuin seksuaalinen ahdistelu, seksuaalinen hyväksikäyttö, seksuaalipalvelujen ostaminen nuorelta, raiskaus ja törkeä raiskaus (Finlex 1998).

Toinen tämän tutkielman kannalta keskeinen sukupuolistuneen väkivallan muoto on *lähisuhdeväkivalta*. Sillä viitataan väkivaltaan, jonka tekijänä on uhrin tuntema läheinen ihminen, usein nykyinen tai entinen kumppani tai perheeseen kuuluva henkilö (Davidson ym. 2012, 3). Lähisuhdeväkivallan tekijänä on useimmiten mies ja kohteena nainen tai lapsi. Se on myös usein lujasti kietoutunut seksuaalisuuteen.

Euroopan unionin perusoikeusviraston mukaan 30 % naisista on kokenut Suomessa nykyisen tai entisen kumppanin tekemää fyysistä ja/tai seksuaalista väkivaltaa, joka on siis aina luonteeltaan lähisuhdeväkivaltaa. Ylipäätään jonkun henkilön tekemää väkivaltaa on Suomessa kokenut 47 % naisista. (FRA 2014, 20 ja 28.)

Vuonna 2017 poliisin tietoon tulleista raiskauksista 30 % oli ulkomaan kansalaisten tekemiä ja nimien pohjalta tehdyssä selvityksessä arvioitiin, että 24 % tekijöistä oli ulkomaalaistaustaisia (Lappi-Seppälä & Niemi 2018, 92). Rikokset kohdistuvat silti useimmiten kantasuomalaisiin (Niemi & Lehti 2018, 244). Suomen väestöstä on ulkomaan kansalaisia 4,7 % (2018) ja ulkomaalaistaustaisia 7 % (2017) (Tilastokeskus 2019a ja b).

Yllä esitettyjen lukujen valossa voidaan siis ensinnäkin todeta, että naisten kokema sukupuolistunut väkivalta Suomessa on todella yleistä. Toinen huomio on, että ulkomaalaistaustaiset ovat yliedustettuina etenkin seksuaalirikosten tekijöiden joukossa. Tästä huolimatta esitetyt tilastotiedot osoittavat selvästi, että kantasuomalaiseksi luokitellun naisen on paljon todennäköisempää joutua kantasuomalaiseksi luokitellun miehen väkivallanteon kohteeksi kuin ulkomaalaistaustaiseksi luokitellun miehen. Asiaan vaikuttaa vielä se, että tutkimusten mukaan suurin osa sekä seksuaalisuutta loukkaavasta että lähisuhdeväkivallasta on piilorikollisuutta, joka ei tule viranomaisten tietoon (Jokinen 2000, 35; Lappi-Seppälä & Niemi 2018, 105). Piilorikollisuus aiheuttaa harhan tilastoinnissa, koska osa seksuaalisuutta loukkaavasta ja lähisuhdeväkivallasta jää kokonaan tilastojen ulkopuolelle. Todennäköisesti esimerkiksi oman puolison harjoittamasta väkivallasta ei ilmoiteta viranomaisille yhtä herkästi kuin vaikkapa tuntemattoman tekemästä.

1.4. Ristiriita suhtautumisessa sukupuolistuneeseen väkivaltaan

Tutkielmani keskiössä olevalla termillä *ristiriita suhtautumisessa sukupuolistuneeseen väkivaltaan* tarkoitan sitä, että suomalaisessa kulttuurissa suhtaudutaan sukupuolistuneeseen, ”meihin” kuuluviksi määriteltyihin naisiin tai lapsiin kohdistuvaan väkivaltaan eri tavoin riippuen siitä, määritelläänkö tekijän

kuuluvan kategoriaan "me" vai "muut". Myös sillä on väliä, tapahtuuko väkivalta julkisessa vai yksityisessä piirissä: kodin sisällä tai muualla yksityisyyden kätköissä tapahtuvaan väkivaltaan suhtaudutaan eri tavalla kuin julkisissa tiloissa tai muuten avoimesti tapahtuvaan väkivaltaan. Ristiriitaisuus on havaintojeni mukaan ollut etenkin 2010-luvun lopulla varsin näkyvää esimerkiksi verrattaessa suhtautumista "muiden" tekemään, seksuaalisuutta loukkaavaan väkivaltaan ja "me"-kategoriaan kuuluviksi luokiteltujen tekemään lähisuhdeväkivaltaan: ensin mainitun uhkaa ja tapahtumista tunnutaan korostavan selvästi enemmän kuin jälkimmäisen, vaikka väkivaltatilastojen valossa jälkimmäinen on huomattavasti yleisempää. Tutkielmassani keskityn juuri tähän asetelmaan: vertailen erityisesti sitä, miten lehtiaineiston teksteissä suhtaudutaan "muiden" tekemään seksuaalisuutta loukkaavaan väkivaltaan ja "meidän" tekemään lähisuhdeväkivaltaan.

Kategoriolla "me" tarkoitan tässä ihmisryhmää, jonka jäsenet subjektionsa puolesta asettuvat kulttuurimme rakenteissa voimakkaina elävien *normien mukaiseen* positioon, jota määrittävät esimerkiksi valkoisuus, kantasuomalaisuus ja kristilliseen kirkkoon kuuluminen. Kategoriolla, jota nimitän ilmauksella "muut", "toiset" tai "he", puolestaan tarkoitan toiseutettua ihmisryhmää, jonka jäsenet asettuvat näistä *normeista poikkeavaan* positioon. Sitä määrittävät esimerkiksi ei-valkoinen etninen tausta, maahanmuuttajuus ja vähemmistöuskonnon tunnustaminen.

Molemmat tutkimassani ristiriita-asetelmassa voimakkaimmin esiintyvät väkivallan muodot, seksuaalisuutta loukkaava ja lähisuhdeväkivalta, ovat äärimmäisen sukupuolistuneita. Niissä miesten ja naisten aseman ero on suurimmillaan, koska naiset ja tytöt ovat useimmiten väkivallan kohteina, kun taas miehet ja pojat ovat tekijöinä (ks. esim. Lappi-Seppälä & Niemi 2018, 90; Näre & Ronkainen 2008, 22).

Tutkimani ristiriita-asetelman ensimmäistä puolta ilmentää se, että ulkomaalaistaustaisten sukupuolistuneita väkivallantekoja nostetaan herkästi julkisuudessa esiin ja niiden uhkaa liioitellaan suhteessa siihen todelliseen turvallisuushkaan, jota ne tilastojen valossa aiheuttavat. Esimerkiksi Ali Ahmad (2009, 310), Paul Amar (2011, 38) ja Nivi Manchanda (2015, 140) toteavat, että "toisten" seksuaalisuutta kuvataan usein yliampuvaksi ja pelottavaksi ja sen katsotaan uhkaavan naisten oikeuksia.

Postkoloniaalisessa teoriassa, johon tämä tutkielma nojaa, on nostettu esiin ulkomaalaistaustaisten "toisten" seksuaalisuuden ja seksuaalirikollisuuden ylikorostaminen (ks. esim. Jiwani 2005; Mohanty 1984; Said 2012). Manchanda (2015, 131) väittää, että länsimaisella kulttuurilla on pakonomainen tarve ymmärtää nimenomaan islamilaista maailmaa sekä rodullistetun miehen mieltä ja sitä kautta muovata uudelleen kuva muslimeista barbaarisina terroristeina ja vaarallisina, yliseksuaalisina uhkina.

Viholliskuvan luomiseen linkittyä ”toisten” kategoriaan kuuluvien kuvaaminen perversseinä, seksuaalisuudeltaan kieroutuneina, aggressiivisina ja outoina. Tämä on tärkeä osa länsimaissa harrastettavaa toiseuttamista. (Manchanda 2015.)

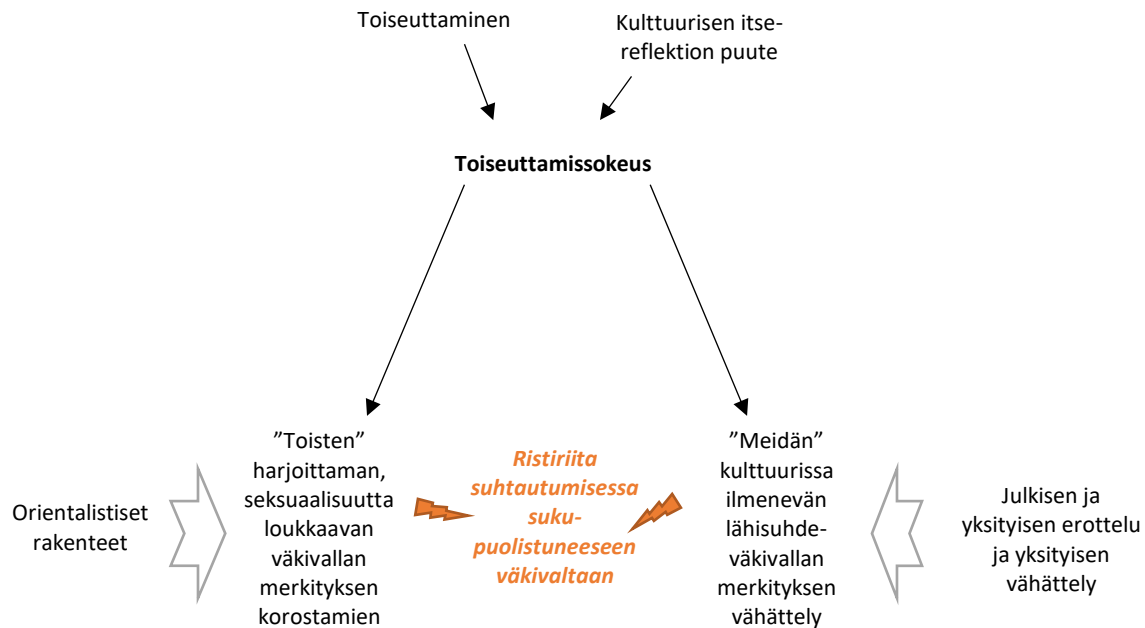
Tutkimani ristiriita-asetelman toinen puoli – se, että kantasuomalaisten harjoittamaa lähisuhdeväkivaltaa ilmiönä ja suuren mittaluokan yhteiskunnallisena ongelmana vähätellään Suomessa – on myös todettu useissa tutkimuksissa (esim. GREVIO 2019; Jokinen 2000; Lappi-Seppälä 2018; Näre & Ronkainen 2008). Vaikka suomalainen väkivaltakulttuuri ja sukupuolistuneen väkivallan yleisyys ovat olleet tiedossa jo pitkään, lähisuhdeväkivallan ongelmallisuutta ja rakenteellisuutta sekä suomalaiselle yhteiskunnalle ominaisia väkivaltaisuuksia ei tunnusteta (Näre & Ronkainen 2008, 25). Lähisuhdeväkivallan voidaan sanoa olevan Suomessa neutralisoitunutta ja legitimoitua (Jokinen 2000, 249). Esimerkiksi avioliitossa tapahtuva raiskaus kriminalisoitiin maassamme vasta vuonna 1994. Ennen tätä ajatus siitä, että yksityisessä piirissä, esimerkiksi kodin sisällä, voisi tapahtua seksuaalisuutta loukkaavaa väkivaltaa tai naisen kokemus kodin piirissä voisi olla turvaton, ei ollut saanut yleistä huomiota eikä sitä kautta tavoittanut politiikkaa tai lainsäädäntöä. Suomi oli yksi viimeisimmistä länsimaista, joissa puolison raiskausta ei ollut kielletty lailla. (Kotanen 2016.) Suomi on myös toistuvasti saanut huomautuksia kansainväliseltä yhteisöltä naisten oikeuksien huonosta toteutumisesta (ks. esim. CEDAW 2014).

Sari Näreen ja Suvi Ronkaisen (2008, 25) mukaan sukupuolistuneeseen väkivaltaan ja erityisesti lähisuhdeväkivaltaan liittyvää keskustelua ja suhtautumista leimaa Suomessa ongelman vähättelyn ja sietämisen eetos, jossa argumentit miesten syyllistämistä tulevat esiin verrattain usein (ks. myös Jokinen 2000, 250). Kysymys lähisuhdeväkivallasta ja sen suhteesta valtaan ja sukupuoleen on tietysti mielessä hyvin arka ja jännitteinen suomalaisessa yhteiskunnassa (Näre & Ronkainen 2008, 26). Voidaan siis sanoa, että kantasuomalaisten itsensä, ”meidän”, harjoittamaan ja kodin sisällä tapahtuvaan väkivaltaan suhtaudutaan Suomessa tyypillisesti vähättelevästi ja torjuvasti.

Suomi on ratifioinut sekä naisten syrjinnän poistamista koskevan YK:n CEDAW yleissopimuksen (Finlex 1986) että Euroopan neuvoston Istanbulin sopimuksen (Finlex 2015) naiseen kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta. Tästä huolimatta suurelta osalta poliiseista ja syyttäjistä puuttuu edelleen ymmärrystä lähisuhdeväkivaltaan liittyvistä oikeusprosesseista ja tapaukset päätyvät huomattavan usein sovitteluun, jolloin uhrien oikeusturva on vaarassa (GREVIO 2019, 48). Euroopan unioni onkin antanut Suomelle suosituksia lähisuhdeväkivallan kitkemiseksi. EU:n asiantuntijalausuntojen mukaan Suomessa tulisi kiireellisesti lisätä viranomaisten koulutusta ja tietotaitoa tältä alalta (GREVIO 2019, 64).

1.5. Muut keskeiset käsitteet ja työn rakenne

Kuvassa 1 on esitetty työn teoreettinen kokonaisasetelma. Edellä esitelty, työn keskiössä oleva ristiriita suhtautumisessa sukupuolistuneeseen väkivaltaan on sijoitettu kuvan alareunaan keskelle. Yläosassa on esitetty toiseuttamissoikeus, jonka esitän päätutkimuskohteenani olevan ristiriidan taustarakenteena.

Kuva 1: Työn asetelma.

Tässä työssä esitetyn tulkinnan mukaan toiseuttamissoikeus rakentuu kahdesta kuvassa esitetyistä juurisyistä, joihin paneudun tarkemmin luvussa 2. Ensimmäisenä esitän, että se luonnollisesti liittyy *toiseuttamisen* problematiikkaan. Toiseuttamisen asetelmassa valta on aina keskeistä (Foucault 2010). Valta-asemaltaan alempi taho toiseutuu suhteessa ylempään tahoon muuttuen "toiseksi" sukupuolensa, ikänsä, etnisen taustansa tai muun normista poikkeavan ominaisuutensa puolesta.

Toiseuden käänttöpuolella on aina itseys. Tämän työn eräänä lähtökohtana on, että itseyyden olemus ja suhde toiseuteen ymmärretään kulttuurissamme huonosti. Toinen tunnistamani toiseuttamissoikeuden

juurisyy onkin ilmiö, josta käytän kulttuurintutkija Florian Lippertiä (2018, 102) mukaillen nimitystä *kulttuurisen itsereflektion puute*. Lippert (2018, 95) määrittelee kulttuurisen itsereflektion toiminnaksi, jossa kyetään sisältä käsin refleктоimaan ja kyseenalaistamaan omat kulttuuriset viitekehykset ja toimintamallit. Tarkasteltaessa maailmaa toiseuttavan rakenteen sisältä, näkyy tietty ongelma usein herkästi toisissa, kun taas samankaltaiselle ongelmalle omassa ajattelussa ja käytöksessä voidaan kulttuurisen itsereflektion puutteen vuoksi olla lähes sokeita. Tätä epäloogisuutta ja omaa valta-asemaa suhteessa niihin, jotka määritellään toisiksi suhteessa itseen, ei usein tunnisteta. Tässä tutkielmassa pidän keskeisenä toiseuttavana rakenteena María Lugonesin (2010) tapaan länsimaiskeskeistä, maskulinistista kulttuuria.

Näkökulmani mukaan toiseuttamissokeuteen liittyvä ristiriita suhtautumisessa sukupuolistuneeseen väkivaltaan on osa kompleksista kokonaisuutta, jota voisi tarkastella monista suunnista alkaen yksilöpsykologisista ja päätyen globalisaation myötä muuttuneesta maailmanjärjestyksestä kumpuaviin. Tästä kokonaisuudesta olen nostanut esiin kaksi mielestäni keskeistä, toisiinsa linkittyvää näkökulmaa: orientalistiset rakenteet sekä julkisen ja yksityisen piirin tiukan rajanvedon (ks. kuva 1). Vaikka tutkielmani keskiössä olevaa ristiriitaa ei voi tulkita pelkästään näiden kahden tekijän ilmentymänä, haluan keskittyä niihin, koska niiden muodostamaa näkökulmaa ei mielestäni nosteta esille tarpeeksi näkyvästi esimerkiksi turvallisuuspoliittisessa tai maahanmuuttoon liittyvässä keskustelussa, ja niiden ymmärtämisen kautta voi hedelmällisesti purkaa tarkastelemani ristiriitaa.

Väitän siis, että toiseuttamissokeutta heijastavaa ristiriitaa on hyödyllistä tulkita ensinnäkin *orientalististen rakenteiden* heijastumana. Tarkastelen postkoloniaalisen teorian ja erityisesti Edward Saidin (2012) orientalismin teorian kautta, miten orientalistiset valtarakenteet yhä vaikuttavat ajatukseemme siitä, mikä on uhkaavaa, kuka koetaan vaarallisena ja mistä näkökulmasta väkivallan uhka määritellään.

Samat dualistiset rakenteet, jotka ilmenevät orientalistisina ajatusmalleina, heijastuvat myös suomalaisen kulttuurin tavassa *erottaa yksityinen ja julkinen piiri* voimakkaasti toisistaan. Tätä rajanvetoa tarkastelen feministisen turvallisuudentutkimuksen näkökulmasta (Peoples & Vaughan-Williams 2010, 40). Väitän, että yksi selittävä syy tutkimani ristiriidan syntyyn on se, että vallitsevassa väkivaltakeskustelussa osittain sivuutetaan feminiinisten subjektien turvattomuuden kokemukset, kuten lähisuhdeväkivalta. Lähtökohtanani toimii ajatus siitä, että perinteiset uhkakuvat ja sukupuolistuneen väkivaltakulttuurin vähättely kumpuavat muun muassa tiukasta julkisen ja yksityisen piirin erottamisesta (Innes & Steele 2018, 153).

Sovellan aiemmissa luvuissa rakentamaani teoreettista viitekehystä sanomalehtiaineiston laadulliseen sisällönanalyysiin, jonka esittelen luvuissa 4 ja 5. Tämän empiirisen osion tarkoitus on myös havainnollistaa tutkielman teoreettista kokonaisuutta. Edelleen sen tarkoitus on koota saman empiirisen esimerkin avulla yhteen koko työn teoreettinen käsitteistö. Loppuluvussa 6 kokoan yhteen tutkielman tärkeimpiä tuloksia ja pohdin niiden merkitystä suomalaisen nyky-yhteiskunnan ja sen kehitystarpeiden kannalta. Lisäksi reflektoin tutkielmaa kriittisesti pohtien aineistoni ja teoreettisen asetelmani vahvuuksia ja heikkouksia. Tämän pohjalta esitän jatkotutkimusideoita.

1.6. Tieteellinen konteksti ja näkökulmavalinnat

Tämän tutkielman lähtökohta kumpuaa postkoloniaalisesta teoriasta ja etenkin Edward Saidin (2012) *Orientalismi*-klassikkoteoksesta sekä María Lugonesin (2010) ja Manchandan (2015) tutkimuksista. Feministisen tutkimuksen kentällä tutkielmani kärki kuitenkin sijoittuu postkoloniaalisen teorian ja feministisen turvallisuuden- ja väkivallantutkimuksen (erityisesti Peoples & Vaughan-Williams 2010) risteyskohtaan. Etenkin viimeksi mainittuun tutkimukseen liittyen käydään vilkasta keskustelua siitä, mikä ymmärretään turvallisuudeksi, mille ryhmille sitä luodaan ja toisaalta, miten turvallisuusdiskurssi risteää kolonialististen ajattelumallien kanssa ja miten tämä risteäminen vaikuttaa tapaamme ajatella turvallisuutta ja turvallisuuden puutetta (ks. esim. Gentry, Shepherd & Sjoberg 2018). Haluan omalla työlläni osallistua tähän keskusteluun pohtimalla esimerkiksi sitä, kenelle turvallisuutta tehdään, ketkä määrittellään uhiksi ja kenen turvallisuus on tärkeää missäkin tilanteessa (ks. esim. Nayak 2018, 194; Penttinen 2018, 254). Nykyisessä turvallisuusdiskurssissahan tiettyihin ihmisryhmiin ja -kehoihin kohdistetaan helpommin uhrin positio, kun taas toiset ovat alttiimpia näyttäytymään turvallisuutta uhkaavina (Ahmed 2017, 34; Khalid 2018, 41; Vaittinen 2018, 244). Tutkielmani osallistuu nykyisen turvallisuusdiskurssin kyseenalaistamiseen nostamalla esiin ja analysoimalla yhtä ristiriitaista, etnisyyteen ja sukupuoleen liittyviä valta-asetelmia ilmentävää tapaa suhtautua sukupuolistuneeseen väkivaltaan.

Postkoloniaalisen teorian ja feministisen turvallisuudentutkimuksen ohella kolmas tutkielman kannalta tärkeä keskustelu liittyy toiseuttamisen prosessiin (tässä työssä erityisesti Ahmed 2000). Toiseuttamisen näkökulma muodostaa tärkeän taustan työn postkoloniaalisen ja feministisen turvallisuudentutkimuksen tradition muodostamalle kärjelle.

Työssäni joudun määrittelemään keskeiset toimijat tutkimani ristiriidan kontekstissa, mikä on mielestäni ongelmallista, koska tutkielma sivuaa monia valta-asetelmia. Jotta tutkijana voin sanoittaa valtahierarkioita sisältävää tutkimusasetelmaani selkeästi, on minun käytettävä kieltä, jonka koen nimenomaan vahvistavan niitä hierarkioita, joita yritän työlläni purkaa. Joudun käyttämään monia käsitteitä ja sanoja, jotka eivät mielestäni kuvaa oikealla tavalla koko todellisuutta vaan yksinkertaistavat sitä liikaa ja uusintavat tiettyjä mielikuvia. Esimerkiksi käsitteet “kantasuomalainen”, “ulkomaalaistaustainen”, “länsimaalainen” tai “suomalainen” voivat monesti selittää todellisuutta yksinkertaistavalla tai jopa vääristävällä tavalla. “Maahanmuuttajista”, “ulkomaalaistaustaisista” tai “kantasuomalaisista” puhuttaessa on mielestäni tärkeä tiedostaa, milloin käsitteiden käytöstä on hyötyä ja milloin eron tekeminen ei ole tärkeää. “Kantasuomalainen” käsitteenä tuottaa helposti kuvaa pelkästään valkoisesta valtaväestöstä, mikä on monikulttuurisena aikanamme kaukana todellisuudesta. “Maahanmuuttajista” tai “ulkomaalaistaustaisista” puhuttaessa taas luodaan usein kuvaa pelkästään tietynlaisista rodullistetuista, kantasuomalaisista poikkeavista ryhmistä. Kokonaisten ihmisryhmien niputtaminen yhden laajan käsitteen alle voi helposti luoda kielellistä toiseuttamista, mikä tietenkään ei ole tämän tutkielman tarkoitus. Toisaalta, tutkielman kannalta on tärkeää nostaa esille juuri sitä rakenteellista eroa, jota kulttuurissamme vähemmistöryhmien ja valtaväestön välille esimerkiksi mediassa tehdään, jotta sitä myös voitaisiin purkaa. Näin ollen minun on myös käytettävä tiettyjä, eroa tekeviä, yleisesti käytettyjä käsitteitä, joiden luoma kuva todellisuudesta on ongelmallinen tai jopa puutteellinen. Tämä on dilemma, joka oli läsnä koko tutkielman teon ajan. Olen koettanut lieventää siitä syntyvää ongelmaa käyttämällä lainausmerkkejä muistuttamassa ilmaisuihin liittyvästä ongelmallisuudesta.

Työni erityispiirteet tuovat mukanaan myös eräitä tarkempia, tutkielmaan oleellisesti vaikuttavia näkökulmavalintoja. Ensimmäisenä nostan esiin sen, että empiiriseksi aineistokseni valitsemani uutisointi kytkeytyi voimakkaasti sellaisiin epäiltyihin rikostapahtumiin, joissa väkivallan kohteet olivat alaikäisiä. Määrittelen kaikki aineistossani käsitellyt tapahtumat kuitenkin sukupuolistuneeksi väkivallaksi – siis myös ne, joissa väkivallan kohteet olivat alaikäisiä. Julkisuudessa esitettyjen tietojen mukaan näiden tekojen epäillyt olivat kaikki miehiä ja teot linkittyivät vahvasti sukupuoleen ja seksuaalisuuteen. Lisäksi Arto Jokinen (2000) huomauttaa, että lapsiin kohdistuvan väkivallan vaikutus ulottuu usein erityisesti äitiin, jolle lapsista huolehtimaan kykenemättömän “huonon vanhemman” leima usein annetaan helpommin kuin isälle, mikä vahvistaa ajatusta lapsiin kohdistuvan väkivallan sukupuolistuneesta luonteesta.

Toinen vastaava työtä suuntaava valinta on, että tutkielma käsittelee pääosin sellaisia asetelmia, joissa sukupuolistuneen väkivallan kohteet kuuluvat valtaväestöön. En käsittele esimerkiksi maahanmuuttajanaisiin kohdistuvaa sukupuolistunutta väkivaltaa omana erityiskysymyksenään (ks. esim. Lewis 1995, 18), vaikka sekin on todella tärkeä, unohdettu ja yksinkertaistettu aihe (Keskinen 2017, 171) ja ilmentää omalla tavallaan tutkimaani ristiriitaisuutta. Julkisessa keskustelussa uutisotsikoihin ei esimerkiksi välttämättä päädy maahanmuuttajayhteisöissä ja -perheissä tapahtuva väkivalta. Sellainen ristiriitaisuus, jota aiemmin olen kuvannut, ilmenee kuitenkin parhaiten asetelmassa, jossa sukupuolistuneen väkivallan kohteet kuuluvat valtaväestöön. Tämän vuoksi halusin aloittaa aiheen tutkimisen tästä asetelmasta.

2. Toiseuttamissokeus

Seuraavaksi tarkastelen edellä kuvattua, sukupuolistuneeseen väkivaltaan suhtautumisessa ilmenevää ristiriitaa heijastumana kulttuurisesta rakenteesta, jolle olen antanut nimen *toiseuttamissokeus*. Tunnistan ja nimeän toiseuttamissokeuden rakenteellisena ilmiönä, joka taustoittaa tutkimaani ristiriitaa laajemmin.

Kuten aiemmin totesin, tarkoitan toiseuttamissokeudella sitä, että emme kovinkaan selvästi tunnista, tiedosta tai kykene refleктоimaan oman kulttuurin tai ryhmän sisällä ilmenevää toiseuttavaa toimintaa tai ajattelua. Syynä tähän voi olla kyvyttömyys tarkastella omalle kulttuurille ominaisia toimintatapoja kriittisesti. Toiseuttamissokeus ilmenee esimerkiksi siten, että arvostellaan muita tahoja näiden toiseuttavasta toiminnasta tai ajatusmalleista, vaikka omasta piiristä on löydettävissä aivan vastaavia toimintamalleja. Suomalaiset saattavat usein arvostella tapaa, jolla muualla kohdellaan vähemmistöjä, unohtaen samalla sen, miten oma kulttuurimme on kohdellut esimerkiksi romaneja (ks. esim. Pulma 2006). Kiinalaisten tapaa syödä koiria paheksutaan länsimaissa herkästi (ks. esim. Mechanic 2017), vaikka itse syömme sikoja ja nautoja. Suomessa usein ajatellaan, ettei kolonialistinen historia tai käytös ole koskaan kuulunut kulttuuriimme, unohtaen samalla, miten olemme kohdelleet saamelaisia (ks. esim. Irni ym. 2009). Toiseuttamissokeuden vastakäsitteenä käytän termiä *toiseuttamisymmärrys*. Tällä viitataan oman toiseuttavan ajattelun ja toiminnan tunnistamiseen, ymmärtämiseen ja kriittiseen refleктоimiseen sekä pyrkimykseen purkaa omassa yhteiskunnassa vallitsevia toiseuttavia rakenteita.

2.1. Toiseus

Jotta toiseuttamissokeuden syihin päästään kiinni, on tietysti ensin perehdyttävä toiseuttamiseen ja toiseuteen, jotka ovat varsin moniulotteisia, feministisessä teoretisoinnissa keskeisiä käsitteitä. Niiden kautta on tarkasteltu sukupuolten välistä epätasa-arvoa ja sitä, että nainen nähdään ja on nähty yhteiskunnan "toisena", mieheen verrattuna alempana ja historiasta unohdettuna (de Beauvoir 1993). Ne ovat aina kontekstisidonnaisia ja ilmenevät eri tavoin eri paikoissa ja ajassa (Löytty 2005b, 91).

Nykyään näiden käsitteiden merkitys on laajentunut. Esimerkiksi Judith Butler, joka nojaa vahvasti foucault'laiseen analyysiin, soveltaa toiseuden käsitettä seksuaalisuuden ja queer-tutkimuksen kontekstiin (Butler 1990). Michel Foucault (2010) liittää toiseuden vahvasti tiedon tuottamiseen ja siihen sisältyvään valtaan. Hänen mukaansa toiseuttaminen on kuvitteellisen tiedon luomista ja ylläpitämistä "toisesta".

Tässä tutkielmassa käytän toiseuttamisen teoriaa postkoloniaalisen näkökulman kautta ja erityisesti Ahmediin (2000) ja Saidiin (2012) nojaten. Toiseuden teorian soveltaminen kulttuuristen representaatioiden sekä rodullistamiseen liittyvän prosessin analysoimiseen mahdollistaa olemassa olevien vastakkainasetteluiden ja ajattelutapojen ymmärtämisen. Tämän takia olen päätenyt käyttämään toiseuden ja toiseuttamisen teoreettista viitekehystä tutkielman taustana.

Käytän työssäni Olli Löytyn (2005b, 91) määritelmää, jonka mukaan toiseuttaminen on prosessi, jossa jostakin tai jostakusta tehdään "meidän" näkökulmastamme "toinen". Toiseutettujen kategoriaan kuuluvia tarkastellaan omien kokemusten, ennako-odotusten ja tunteiden sekä oman epistemologian kautta (Jalagin 2005, 65-66). Ahmed (2000, 145) puolestaan selittää toiseuden kohtaamisten ja vuorovaikutuksen kautta eikä niinkään ihmisen kehossa, ominaisuuksissa, käyttäytymisessä tai kulttuurissa ilmenevänä.

Työni keskiössä on sukupuolistuneeseen väkivaltaan suhtautumisessa ilmenevä toiseuttaminen, jota tarkastelen erityisesti orientalististen ja sukupuolistuneiden rakenteiden viitekehyksessä ja avaan tarkemmin tutkielman aineiston analyysissä. Käsittelemäni näkökulmat eivät tietenkään ole ainoita näkökulmia toiseuttamiseen. Toiseutta ei voi paikantaa vain yhteen kulttuuriin, ihmisryhmään tai mekanismiin vaan sitä tuottavat kaikki toimijat omista lähtökohdistaan ja monenlaisilla tavoilla (Jalagin 2005, 65-66).

Toiseuttavan ajattelutavan tai toiminnan tärkeä syy on dualistinen, todellisuutta dikotomioina eli kahtiajakoina tarkasteleva käsitys maailmasta. Dualismi on keskeinen osa länsimaista ajattelutapaa (Lugones 2010; Prokhovnik 1999, 31-33), ja se löytyy myös tämän tutkielman keskiössä olevan, sukupuolistuneeseen väkivaltaan liittyvän ristiriitaisen suhtautumisen taustalta. Kun todellisuutta hahmotetaan dikotomioina, vivahteikas monimuotoisuus kiistetään ja kokonaisuudet jaetaan karkeasti ja mustavalkoisesti kahteen osaan (ks. Prokhovnik 1999, 28). Pällekkäisyydet sivuutetaan ja erilaisuudet nähdään samankaltaisuuksia kiinnostavampina ja ehdottomina (Rogers 1988, 44). Tämän työn kannalta olennainen on dikotomia, jossa ihmiset jaetaan kahteen ryhmään, normin mukaisiin ja siitä poikkeaviin, "meihin" ja "heihin". Tällaisessa asetelmassa esimerkiksi maahanmuuttajien ja kantaväestön harjoittamaan sukupuolistuneeseen väkivaltaan voidaan suhtautua ikään kuin eri asioina. Normiin kuuluvilla on valta ajatella itseään subjekteina ja normista poikkeavia objekteina ja määritellä objekti joko itsensä kaltaiseksi (A) tai vastakohtaksi, negaatioksi (ei-A) (Gatens 1991). Näin ollen muu vaihtoehto, jossa objekti olisikin osittain samanlainen ja osittain erilainen kuin subjekti (B), ei ole dikotomioiden kyllästyttämässä maailmankatsomuksessa mahdollinen. Niin kauan kuin B määritellään ei-A:n kautta, pelkkänä A:n negaationa, maailmaa on vaikea ymmärtää monimuotoisena ja heterogeenisenä kokonaisuutena (Gatens 1991).

Dualistinen luokittelu on inhimillinen, etenkin länsimaiselle kulttuurille tyypillinen toimintatapa, joka auttaa maailman ymmärtämisessä (Bowker & Star 1999; Lévi-Strauss 1969, 136). Länsimaisesta filosofiasta polveutuvan ajattelutavan rajoissa onkin hyvin vaikeaa olla hahmottamatta maailmaa dikotomioiden kautta (Lugones 2010). Dualistinen ajattelu ei itsessään vielä tuota toiseutta ja toiseuttamissokeutta. Dualismista syntyvät kuitenkin itseys ja toiseus, kun eri luokkiin ja rajattuihin ryhmiin liitetään erilaisia ominaisuuksia ja arvoja ja niistä luodaan valtahierarkioita (Lugones 2010). Omasta ryhmästä poikkeavat ihmiset (ja muut eliöt) toiseutetaan, eikä omaa toimintaa tarvitse nähdä tai arvioida kriittisesti ja sille tullaan sokeaksi. Toiseus ei kuitenkaan koskaan ole luonteeltaan "luonnollista" tai tietyn ryhmän ominaisuus, toiseuden tuottamiseen liittyy aina valtasuhteita (Valenius 2007).

Dualistiselle ajattelulle ominaista on identiteettien yleistäminen ja niiden pakottaminen kokonaisuuksien äärihaloille, jonne ne kompleksisessä todellisuudessa eivät luonnostaan asetu. Yksinkertaistuksien myötä yhtenäinen itseys asetetaan monoliittista toiseutta vastaan ja erot synnyttävät enemmän mielenkiintoa kuin yhtäläisyydet. Eroja synnyttävän ajattelutavan ja faktisten yhteisten ominaisuuksien sivuuttamisen seurauksina dualismi kasvattaa vähäisiä eroja ja vauhdittaa konflikteja. (Samiei 2010, 1155.)

Ahmedin (2000, 32) mukaan tuntematon ja erilaisuus opitaan tuntemaan projisoimalla niihin vaara ja tekemällä niistä uhkaavia oletuksia. Marjo Kaartinen (2004, 21) kuvaakin toiseutta vierautena. Uhan projisoiminen tuntemattomaan edellyttää, että se, mikä on tuttua, koetaan turvallisena. Turvallisuutta, "meitä" ja vaarattomuutta symboloivat perhe, koti, yhteisö ja valtio (Ahmed 2000). Tämä prosessi, jossa uhka projisoidaan tuntemattomaan "toiseen", sallii meille esimerkiksi sokeuden itse harjoittamaamme väkivaltaa kohtaan ja käsityksen väkivallasta poikkeuksellisena ja epätavallisena: asiana, joka aina tulee turvallisuuden ulkopuolelta (Ahmed 2000, 36).

Ahmedin (2000, 138) huomio, jonka mukaan toiseuttamisen prosessi kärjistyy länsimaisessa käsityksessä tuntemattomasta, tuttuun ja turvalliseen tilaan levittäytyvästä maahanmuuttajasta, Äärimmäisestä Toisesta, on tutkielmani kannalta keskeinen. Toiseutettujen kategoriaan kuuluvien uhkaavuus syntyy Ahmedin (2000, 138) mukaan kuitenkin vasta kontrastin kautta: silloin, kun toiseus tulee liian lähelle tunnettua ja turvallista kotia. Tämä näkyy mielestäni myös siinä, miten keskustelut esimerkiksi maahanmuutosta, erilaisuudesta tai kulttuurieroista kärjistyvät vasta, kun rodullistetut turvapaikanhakijat tai maahanmuuttajat tulevat Suomeen ja kytkeytyvät osaksi arkitodellisuuttamme. Subjekti, joka käsitetään toiseksi, on aina tuntematon siinä mielessä, että häneen ei voi tuntea yhteisöllisyyttä, mutta tarpeeksi lähellä, jotta hän voi muistuttaa olemassaolostaan (Ahmed 2000, 138; ks. myös Kristeva 1982). Näin ollen muslimimaahanmuuttajat tai turvapaikanhakijat ovat tarpeeksi samankaltaisia kuin "me", mutta tarpeeksi erilaisia ollakseen "toisia". Luodessamme heistä toisia, heissä kiehtoo myös samankaltaisuus: esimerkiksi monoteistinen uskonto, joka on hallinnut samoja alueita kuin eurooppalaiset. Kuitenkin muslimit ovat olleet tarpeeksi erilaisia ja vieraita "kilpailevan" uskontonsa kanssa, jotta he ovat synnyttäneet uhan ja pelon meissä. (Said 2012.)

2.2. Toiseuden ja itseyden suhde sekä valkoisuuden kriittinen tarkastelu

Jotta toiseuttamissokeuden syntymekanismia voidaan ymmärtää, on korostettava toiseuttamisen sisäänrakennettua ambivalenssia (ks. esim. Ahmed 2000, Jalagin 2005, Kaartinen 2004, Löytty 2005a ja b sekä Manchanda 2015). Toiseudessa ja toiseuttamisessa on kyse jonkin asian *suhteesta* toiseen asiaan ja kahden asian välisen *eron* korostamisesta. Näin ollen aina, kun jostakin tai jostakusta tehdään toinen, määritellään samalla tiedostamatta myös "itseys", oma identiteetti (Mohanty 1984, 353). Toiseuden analysoimisessa ja problematisoimisessa jää usein kuitenkin määrittelemättä tämä itseys ja se, johon toiseus on suhteessa, jotta se voi muodostua (Löytty 2005b, 96).

Väitän, että itseyyden määrittelemättömyys, tunnistamattomuus ja siihen liittyvä kriittisen reflektion puute aloittavat ketjun, joka johtaa toiseuttamissokeuteen. Itseys muodostuu länsimaalaisessa, suomalaisessa, maskuliinisessa kulttuurissa implisiittisenä oletuksena, johon verrattuna vaikkapa Lähi-idästä tuleva turvapaikanhakija on "toinen" (Keskinen 2018, 158). Oleellinen piirre tätä itseyyttä on *valkoisuus*. Rodullisuudesta, mustasta ja ruskeasta puhuttaessa tulisi myös puhua valkoisuudesta: siitä, johon verrattuna rodullisuus ja ruskeus ovat toisia. Valkoisuus tehdään ja valkoisuutta tuotetaan samalla tavalla kuin rodullisuutta ja sukupuolta (Levine-Rasky 2013, 6).

Alfred J. López (2005, 2) esittää, että valkoisuus on laajasti tutkimaton ja tunnistamaton kategoria. Se nähdään usein mihinkään rodullistettuun ryhmään kuulumattomana luokkana (Watson 2013, 131). Valkoisuus pystyy hegemonisen asemansa ansiosta pakenemaan rodullisuutta, ja siten se ylläpitää normaalisuuttaan, itsestäänselvyyttään ja näkymättömyyttään (Murji & Solomos 2005, 147). Valkoisuus jakautuu kehojen ja objektien välillä ilman, että se itse kuitenkaan on mitään. Vaikka valkoisuuden olemus on näkymätön ja tunnistamaton, se sitoo kuitenkin kehot ja objektit tunne- ja arvojärjestelmiin (Ahmed 2006, 129). Itseys, länsimaalaisuus ja sitä oleellisesti tuottava valkoisuus, ovat siis normi, jota kulttuurissamme ei mietitä, tunnisteta, nimetä tai määritellä (Ahmed 2018, 67), ja tämä prosessi saattaa olla keskeisessä roolissa toiseuttamissokeuden taustalla. Valkoisuus on normi, jonka kautta "toinen" ja toiseus syntyvät, koska ne poikkeavat normista (Keskinen 2018, 159). Vaikka itseys, länsimaalaisuus ja valkoisuus nähdään neutraaleina, värittöminä, normeina, niiden pitää kuitenkin koko ajan luoda itseään uudelleen, jotta ne olisivat olemassa. Itseyden on jatkuvasti kiellettävä toiseus ja toiseutettujen kokemukset, jotta itseys pysyisi kasassa. (Watson 2013, 137.) Ulkomaalaistaustaisten tekemien sukupuolittuneiden rikosten painoarvon liioittelussa voi olla osittain kyse juuri tällaisesta toiseuttamalla tapahtuvasta oman itseyyden uudelleen luomisesta. Valkoisuus ja itseys syntyvät seurauksina toiseudelle (Ahmed 2006, 121). Siksi tulisi ymmärtää paremmin, että oman rodullisen identiteetin luominen on aina riippuvainen toiseuden luomisesta (Murji & Solomos 2005, 147).

Itseyden ja valkoisuuden näkymättömyys vapauttaa valkoiset tietyistä yhteiskunnan kategorioista. Kim A. Casen (2012, 79) mukaan valkoiset näkevät esimerkiksi itsensä ensisijaisesti yksilöinä sen sijaan, että heidät yhdistettäisiin valta-asemaan tai etuoikeuksiin. Valkoisilla on valta neutralisoida ja sivuuttaa rodullisuus ja itseys niissä tapauksissa, joissa se hyödyttää valkoisuutta (Levine-Rasky 2013, 46). Tällä voi olla hyvinkin tärkeä merkitys toiseuttamissokeuden synnylle: "meidät" nähdään neutraaleina yksilöinä, joiden tekoja ei osata tarkastella kulttuurisina rakenteina. "Meidän" ei katsota harrastavan

sukupuolistunutta väkivaltaa kuten ”toisten”, meidän joukossamme on vain joitain poikkeusyksilöitä, jotka sellaista saattavat tehdä. ”Meitä” määrittelee myös valkoisuus ilman, että sitä suoraan tiedostetaan.

Valkoisuuteen ja itseyyteen liittyy myös tietty myyttisyys ja mystifiointi, jota esimerkiksi nationalistiset liikkeet usein käyttävät hyväkseen. Myyttiset elementit kuten viattomuus, puhtaus, hyvyys ja vapaus, jotka usein liitetään itseyyteen ja omaan kansaan, tarjoavat myös henkilölle itselleen psykologisen suojan itseyyden kriittistä tarkastelemista vastaan (Watson 2013, 130; Levine-Rasky 2013, 45). Itseys ja siihen liittyvät negatiiviset tai kritiikkiä kaipaavat elementit sijaitsevat muurin tai suojan takana, ja koko yhteiskunta yrittää suojella niitä esimerkiksi myyttisten narratiivien avulla (Levine-Rasky 2013, 176). Tämä toistuu myös Suomessa (Keskinen 2018). Suomen kansallinen historia, sodat, myytit ja niihin liittyvät kertomukset ovat luoneet narratiivin Suomesta yhtenäisenä ja homogeenisena, pienenä ja sisukkaana, itsenäisyydestään ja tasa-arvoa vaalivista arvoistaan tiukasti kiinnipitävänä kansana (Mulinari ym 2009, 5). Kun tämän kansan keskuuteen tulee maahanmuuttajia, ”toisia”, heidät koetaan helposti aivan erilaisina ja toiseutetaan. Suomenkin esimerkki osoittaa, että toiseuden luominen tarkoittaa myös samankaltaisuuden ihannointia. Ahmedin (2006, 122) mukaan samankaltaisuus syntyy yhteydestä toisiin ihmisiin, ja toisaalta samankaltaisuus ymmärretään usein merkinä yhteydestä. Toisin sanoen samankaltaisuus ja ihmisten tuntema yhteys ruokkivat toisiaan, ja ne yhdessä taas ruokkivat toiseuttamisen prosessia ja toiseuttamissokeutta: tiukasti ja kapeasti määritellyn itseyyden rinnalla kaikki poikkeava helposti toiseutetaan.

2.3. Kulttuurisen itsereflektion puute

Voimakkaat kulttuuriset narratiivit, joista edellä kuvasin esimerkkinä kertomusta suomalaisuudesta, estävät myös tehokkaasti kulttuurien kykyä ja halua katsoa peiliin, nähdä omia kipukohtiaan. Tämä liittyy laajempaan ilmiöön, *kulttuurisen itsereflektion puutteeseen*, joka on toiseuttamisen lisäksi toinen elementti, jonka tässä työssä liitän toiseuttamissokeuden ilmiön syntymiseen. Kulttuurisen itsereflektion (cultural self-reflection) käsite on peräisin Lippertiltä (2018) ja kulttuurin tutkimuksen alalta, mutta koska Lippert itsekin käyttää sitä pakolaisuuteen ja eurooppalaisuuteen liittyvässä keskustelussa, soveltuu se mielestäni hyvin myös tämän tutkielman kontekstiin.

Toiseuttamiseen ja itsestä poikkeavan ”toisen” luomiseen liittyy usein myös tarve synnyttää tai vahvistaa myyttejä, jotka oikeuttavat toiseuden tuottamista. Kulttuurisessa itsereflektiossa on kyse juuri näiden

myyttien – kuten ulkomaalaistaustaisten tai muslimien kuvitellun aggressiivisuuden – tunnistamisesta ja purkamisesta (ks. esim. Suoranta & Rynnänen 2014, 121).

Sijoittamalla itseys – oli se sitten valkoisuutta, maskuliinisuutta, keskiluokkaisuutta, heteroutta tai sukupuolistuneen väkivallan kohteena olemisen välttämistä – osaksi ongelmaa tai tutkittavaa ilmiötä ja refleктоimalla omaa positiotaan ilmiössä on mahdollista löytää uusia näkökulmia tästä ilmiöstä. Lippertin (2018, 103 ja 144) mukaan itsereflektio on nähtävä perustavanlaatuisena epistemologisena käytäntönä, jossa koko ajan kyseenalaistetaan omaa normistoa, toimintaa, näkökulmaa ja lähestymistapaa.

Alex Gillespien (2006) mukaan itsereflektio on näkökulman vaihtamista. Ensinnäkin itsereflektio voi syntyä astumalla ulos omasta käyttäytymisestä tai todellisuudesta. Itsereflektion prosessissa tehdään teko, koetaan todellisuus tai ilmaistaan jokin asia, jonka jälkeen tekoa, todellisuutta tai ilmausta reflektoidaan toisen näkökulmasta. Omasta historiasta, juurtuneista prosesseista tai rakenteista astutaan ulos ja niitä yritetään ymmärtää, analysoidaan, arvioidaan ja niistä otetaan mahdollisesti etäisyyttä. Toisaalta itsereflektion ei tarvitse muodostua siitä, että omasta käyttäytymisestä astutaan ulos, vaan reflektiivistä ajattelua omaa käyttäytymistä kohtaan voi syntyä myös muiden käyttäytymiseen reagoimisesta. Oma käyttäytyminen ja sen puutteet nähdään muiden käyttäytymistä analysoimalla. ”Toisen” käyttäytymisen analysoiminen ja siihen reagoiminen johtaa siihen, että tunnistetaan samojen asioiden koskevan itseä. Prosessissa ”sinusta”, ”teistä” tai ”muista” tulee ”minä” ja omaa käyttäytymistä arvioidaan samalla tavalla kuin muiden. (Gillespie 2006, 229-231, 252.) Näen, että toiseuttamisymmärrystä syntyy juuri tällaisen prosessin kautta.

On tärkeä tiedostaa, että historiassa ja nykypäivässä on nähtävissä muun muassa kolonialismiin liittyviä esimerkkejä, joissa ilmiselvät, toiseuttavat rakenteet ovat jääneet huomaamatta. Teot, jotka kulttuurin arvojen mukaan olisivat väärin ja häpeällisiä nähdään silti usein vain toisten, ”muiden” tekeminä. Kuten Ahmed (2018, 148) toteaa, häpeällisen toiminnan politiikka on ristiriitaista. Itseyden huono tunnistaminen, ymmärtäminen ja sen kyseenalaistamisen puute näkyvät itsereflektiokyvyn puutteena. Kun se yhdistyy ihmisen ja ihmisyyhteisöjen tapaan toiseuttaa erilaiset, omaan ryhmään kuulumattomat, voi syntyä toiseuttamissokeutta.

3. Orientalistiset ja yksityisen piilottavat rakenteet sukupuolistuneeseen väkivaltaan suhtautumisen taustalla

Edellä esitelty toiseuttamissoikeus ilmenee työni tutkimuskohteena olevassa asetelmassa siten, että suomalaiselle kulttuurille ominaiseen lähisuhdeväkivaltaan ja toisaalta ulkomaalaistaustaisten tekemään, seksuaalisuutta loukkaavaan väkivaltaan tunnutaan suhtauduttavan varsin eri tavalla. Työn lopussa esiteltävän empiirisen analyysinikin mukaan ei-kantasuomalaisten tekemiä väkivallantekoja nostetaan esimerkiksi mediassa esiin paljon enemmän kuin valtaväestöön kuuluvien kantasuomalaisten tekemiä, vaikka rikoksina teoissa on paljon samankaltaisuutta. Miksi? Tätä toiseuttamissoikeuden muotoa voi tulkita ainakin kahdesta näkökulmasta. Ensinnäkin voi tarkastella orientalistisia rakenteita, joiden avulla tulkitsen ulkomaalaistaustaisten, ”heidän”, tekemän seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan korostamista. Ristiriidan toista puolta, ”meidän” eli kantasuomalaisten tekemän lähisuhdeväkivallan vähättelyä taas voidaan tulkita kulttuurissamme esiintyvän yksityisen ja julkisen sfäärin välillä olevan tiukan rajanvedon kautta. Kumpikaan näistä näkökulmista ei mielestäni yksinään tarjoa riittävää tulkintakehystä ristiriidalle ja sen synnylle toiseuttamissoikeuden heijastumana. Tutkielmani kannalta onkin olennaista, että sukupuolistuneeseen väkivaltaan suhtautumisessa ilmenevää ristiriitaa tulkitaan ja pyritään ymmärtämään yhdistelmänä – sekä orientalististen rakenteiden että julkisen ja yksityisen tiukan rajanvedon kautta.

3.1. Syvään juurtunut orientalismi ulkomaalaistaustaisten väkivallanteiden korostamisen taustalla

Aineistoni perusteella toiseuttamissoikeus ilmenee erityisen voimakkaana siten, että ulkomaalaistaustaisten tekemiin, seksuaalisuutta loukkaaviin tekoihin kiinnitetään paljon huomiota ja niille uhrataan aineistossani paljon palstamillimetrejä. Tulkitsen tätä ilmiötä toiseuden teoriaa soveltavan, Edward Saidin jälkikoloniaalisen kritiikin 40 vuoden takaisen *Orientalismi*-klassikkoteoksen (Said 2012) ja siitä inspiroituneiden myöhempien lähteiden pohjalta. Saidin teorian painoarvo on sen ymmärtämisessä, että vaikka kolonialismi ja konkreettinen siirtomaa-aika ovat jo ohi, niin tiedon tuottaminen, dualistinen vastakkainasettelu, ajatusjärjestelmät, puhutavat ja representaatiot, jotka juontavat juurensa koloniaalisista valta-asetelmista, ovat yhä olemassa (Quijano 2007, 168). Ne ovat vain muuttaneet

muotoaan ja levittäytyneet globalisaation viitekehyksessä (Haldrup 2006, 183; Samiei 2010, 1148). Vaikka Saidin tekstit ja teoriat ovat monelta osin jo uudempien tutkimussuuntausten ja keskustelujen sivuuttamia, ovat kuitenkin niistä ideoita ammentaneet, niitä analysoineet (ks. esim. Haldrup 2006; Samiei 2010) ja niitä myös kritisoineet myöhemmät tutkijat (ks. esim. Hallaq 2018; Yeğenoğlu 1998) yhtä mieltä siitä, että *Orientalismi* toi uudenlaista ymmärrystä tiedon, tiedon tuottamisen prosessin ja vallan yhteenkietoutuneisuudesta. Itse päädyin käyttämään Saidin teoriakokonaisuutta, koska erityisesti tässä maailman ajassa orientalismi ja islamofobia kolonialismin muotoina tuottavat toiseutta ja toiseuttamissokeutta yhteiskunnassamme.

Orientalismi-teoksessa Said kuvaa lännen idästä tuottamaa ideologisten kuvitelmien järjestelmää orientalismina. Se on yleinen käsite, joka kuvaa sitä, miten kolonialismin seurauksena länsimaat lähestyvät, tuottavat ja hallitsevat itämaita (Said 2012, 76). Orientalismi on Saidin tarkoittamassa mielessä kuitenkin myös järjestelmä, joka vaikuttaa talouteen, hallintoon, turvallisuuspolitiikkaan ja tavallisten ihmisten mieleen (Said 2012, 194).

Myös Greenin (2015) mukaan orientalismin voi ymmärtää kolonialismin alaisena järjestelmänä. Esimerkiksi Lila Abu-Lughod (2013, 6) toteaaakin, että lännen ja toisten ("the West and the Rest") välillä on ylitsempääsemätön kolonialistiseen järjestykseen pohjaava kuilu. Hänen mukaansa erityisesti islam esitetään uhkaavana kulttuurina, joka lännen näkökulmasta edustaa hankalinta ja sisäisesti eniten yhdenmukaiseksi muokattua osaa toisista. Jotkut kehot koodataan valmiiksi ongelmallisempina ja jopa vastenmielisempinä kuin toiset (Ahmed 2018, 74).

Tutkielmani kannalta on keskeistä nostaa esiin Ahmedin (2018, 96) huomio siitä, että niin sanottu pelon globaali talous on muuttunut syyskuun 11. päivän terrori-iskujen jälkeen ja pelko ja uhka ovat ruumiillistuneet uudella tavalla. Ahmed (2018, 106) puhuu pelon kiinniliimautumisesta joihinkin kehoihin kuten kansainvälisen terroristin, maskuliinisen turvapaikanhakijan taikka pelkästään muslimin tai arabin hahmoon. Tämä voi olla tärkeä tulkintakehys sille, että myös suomalainen keskustelu turvallisuushista on polarisoitunutta, minkä johdosta Suomeen tulleisiin maahanmuuttajiin kohdistuneisiin rikosepäilyihin reagoidaan esimerkiksi mediassa voimakkaasti.

Orientalismin julkaisemisen jälkeen merkittäviä tapahtumia ovat olleet syyskuun 11. päivän terrori-iskujen lisäksi esimerkiksi muutamat terroriteot Euroopassa sekä vuonna 2015 lisääntynyt maahanmuutto ja turvapaikanhaku länsimaihin. Esimerkiksi Minoo Moallem (2005, 7) väittää, että tämänkaltaisia tapahtumia luetaan ja tulkitaan valikoivasti ja tulkinnoissa luodaan kuva islamilaisen ja länsimaisen

kulttuurin konfliktista. Analyysiosiossa kuvaankin tarkemmin sitä, kuinka aineistooni liittyvän, ulkomaalaistaustaisten tekemiksi epäiltyjä seksuaalirikoksia koskevan uutisoinnin kautta välittyi kuva konfliktista tai jopa poikkeustoimia vaativasta kriisistä. Usein tästä kuvasta kuitenkin puuttuu historiallinen ymmärrys siitä, että moderni yhteiskuntamme on orientalistisen rakenteen jatkumoa, jota kutsutaan myös neo-orientalismiksi (ks. esim. Samiei 2010).

Orientalismiin liittyvälle toiseuttamiselle on nimenomaan keskeistä aiemmin kuvattu, ankaran dualistinen jako kahteen luokkaan, "meihin" ja "toisiin", jossa me-kategoriaan kuuluvat oikeutetusti hallitsevat "toisia" (Said 2012, 216). Itse nojaan voimakkaasti tähän tulkintaan analysoidessani sanomalehtikirjoittelussa esiintyvää ristiriitaa sukupuolistuneeseen väkivaltaan suhtautumisessa. Lännen hegemonian myötä uuteen, itämaista saatuun tietoon sidotaan arvolutaus ja itä kuvataan vaarallisena, barbaarisena, aggressiivisena, irrationaalisenä, erilaisena, vanhanaikaisena ja lapsenomaisena. Suhteessa itään länsi kuvataan rationaalisenä, normaalina, modernina ja kypsänä. (Said 2012, 47.) Orientalismiin on siis sisäänrakennettu dualistisia valtarakenteita, joiden perusteella voimakas länsi tutkii, määrittelee, arvioi, opettaa ja hallitsee heikkoa itää (Quijano 2007, 174). Kaikkia näitä piirteitä löytyi aineistostani.

Orientalismi on stereotyyppioihin ja ideologisiin kuvitelmiin pohjautuva ajatusjärjestelmä. Oman aineistoni tulkinnassa on keskeistä se, että orientalistisessa ajattelussa luodaan kulttuurisia yleistyksiä ja olettamuksia kaikista tiettyyn kulttuuriin kuuluvista henkilöistä. Erityisesti Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan kulttuuripiiriin kuuluvista yksilöistä luodaan yksi yhtenäinen representaatio (Anthias & Yuval-Davis 1992, 38). Tämä on hyvä esimerkki aikaisemmin kuvatusta, yleisestä dualistiseen ajatteluun liittyvästä ilmiöstä, jossa yleistetään identiteettejä ja pakotetaan ne mustavalkoisesti ja yksinkertaisten kokonaisuuksien ääriiladoille (Samiei 2010, 1155).

Aineistoani leimaavat voimakkaasti islamilaisesta kulttuurista tulevien miesten tekemään sukupuolistuneeseen väkivaltaan liittyvät lehtikirjoitukset. Sanomalehtiaineistoni perusteella tekemäni tulkinnan mukaan orientalismin islamille asettamat perinteiset, uhkaavat ominaisuudet elävät yhä toiseuttamissokeassa läntisessä maailmankuvassa. Sabri Ciftcin (2012) mukaan islam ja kulttuuri sen ympärillä nähdään edelleen yhtenäisenä, muuttumattomana yksikkönä, joka on piittaamaton modernista kehityksestä. Islam ymmärretään erillisenä "toisena". Tämän muuttumattoman ja "toisen" kulttuurin sekä "meiksi" kategorisoidun ryhmän modernin kulttuurin kohtaamisesta syntyy myös ajatus kulttuurien törmäyksestä (Aydin 2017, 228), meidän "tavallisen" ja "normaalin" kulttuurimme muuttumisesta ja jopa uhasta tavallisuuttamme vastaan (Ahmed 2018, 60). Tulkitsen näitä ajatusmalleja työssäni siten, että vaikka omassa kulttuurissamme naiseen kohdistetaan väkivaltaa, se nähdään normaalina, kun taas toisten,

erilaisesta ja aggressiivisesta kulttuurista tulevien tekemää samantapaista väkivaltaa pidetään isompana ongelmana.

Orientalismin sukupuolistuneisuus vahvistaa toiseuttamista

Tämän tutkielman kannalta eräs orientalismin keskeinen piirre on sukupuolistuneisuus: toiseuttamisen prosessissa ei-länsimaalaiset naiset ja miehet kuvataan eri tavoin (Yeğenoğlu 1998, 41). Koska orientalistisessa kontekstissa miehet kuvataan aggressiivisuuden, väkivaltaisuuden ja irrationaalisuuden kautta, toiseutettujen naisten ajatellaan olevan toiseutettuja jo omassa kulttuurissaan, toiseutettuja tämän vaarallisen, ei-länsimaisen muslimimiehen toimesta (Ahmed 1992, 151). Näin ollen naissubjekti nähdään länsimaisen kulttuurin suojelun ja pelastuksen kohteena (ks. esim. Abu-Lughod 2013, Mohanty 1984 ja Siddiqi 2014).

Stereotyyppinen kuvaus alistetusta ja hiljennetystä, rodullistetusta musliminaisesta johtaa vastaavasti stereotyyppiseen kuvaan rodullistetusta miehestä. Yleistyksen mukaan voidaan kuvitella, että koska miehet omassa kulttuurissaan kohtelevat naisiaan tietyllä, alistavalla tavalla, myös rodullistettujen miesten maskuliinisuus on tietynlaista. (Ahmed 1992, 151.) Kuvaus rodullistetusta muslimimiehestä hyperseksuaalisena ja alistavana toimii dualistisessa ajattelussa vastaparina systemaattisesti sorretulle ja huiviin pakotetulle naiselle (Manchanda 2015, 140). Tämän työn kontekstissa voi tulkita tämän maskuliinisuuskuvan johtavan meidät ajattelemaan, että Suomeen tullessaan nämä miehet automaattisesti kohdistavat käyttäytymismallinsa suomalaisiin naisiin ja muodostavat näin suuren turvallisuusuhan, jota sitten esimerkiksi mediassa tuodaan jopa liioitellen esiin. Myös Ahmad (2009, 310), Gargi Bhattacharyya (2008, 89) ja Lisa Guerrero (2009, 43) väittävät, että rodullistettujen miesten kuvaaminen yliseksuaalisina, eläimellisinä ja uhkaavina kantautuu orientalistisista kuvitelmissa ja löytää vankan jalansijan toiseuttamissokeasta länsimaisesta kulttuurista.

Seksuaalisuudella ja sen kautta luoduilla dualistisilla vastakkainasetteluilla on ylipäänsä suuri merkitys itseyden ja toiseuden luomisessa ja ylläpitämisessä (Bhattacharyya 2008, 105). Toisten kuvaaminen vaarallisina ja aggressiivisina näyttäyty mielestäni hyvin tutkimassani, sukupuolistuneeseen väkivaltaan suhtautumiseen liittyvässä ristiriidassa: seksuaalisuus voi joko olla hyvyyden, "meihin kuulumisen" ja vapaan yhteiskunnan tunnus tai sitten se voi kuvata erilaisuutta, poikkeavuutta ja tasa-arvon puuttumista. Siksi seksuaalisuudella on myös keskeinen rooli itseyden ja toiseuden luomisessa ja maahanmuuttokeskustelussa (Bhattacharyya 2008, 105) ja tätä kautta myös tutkimani ristiriidan

tulkitsemisessa. Rodullistettujen miesten tulkitaan ilmentävän seksuaalisuutensa kautta toiseutta länsimaissa poikkeamalla sopivasta maskuliinisuudesta (Ahmad 2009, 310). Rodullistettuihin maahanmuuttajamiehiin liitetty barbarismi ilmenee seksuaalisuuteen liittyvien ”takapajuisten” arvojen kautta (Bhattacharyya 2008, 105). Saidin (2012) esittelemä vallan ja tiedon verkosto ja sen sukupuolistuneisuus ovat ratkaisevassa asemassa, jos haluamme ymmärtää, miten tietoa ja tiettyä narratiivia on käytetty tiettyjen ihmisryhmien kuvaamiseen ja kontrolloimiseen ”outoina toisina” (Manchanda 2018, 120).

3.2. Julkisen ja yksityisen piirin erottaminen lähisuhdeväkivallan vähättelyn taustalla

Sukupuolistuneeseen väkivaltaan suhtautumisessa voidaan Susan Moller Okinin (1998, 118) mukaan erottaa dualistinen ristiriita riippuen siitä, tapahtuvatko väkivallanteot yksityisessä vai julkisessa piirissä. Tällöin tavanomaista lähisuhdeväkivaltaa ei tunnisteta esimerkiksi kantasuomalaisten naisten turvallisuutta uhkaavaksi yhteiskunnalliseksi ongelmaksi samalla tavoin kuin maahanmuuttajien aiheuttamaa väkivallan uhkaa. Yhdistyessään orientalististen rakenteiden kanssa julkisen ja yksityisen piirin erottaminen syventää tutkimaani ristiriitaan liittyvää toiseuttamissokeutta.

Hyvä esimerkki tavastamme ajatella koti ja yksityinen piiri turvallisena ja uhkista vapaana sfäärinä ovat seksuaalirikoksiin ja erityisesti raiskauksiin liittyvät raiskausmyytit (Kainulainen 2017, 215). On tapana ajatella, että raiskaukset tapahtuvat useimmiten julkisessa piirissä tuntemattomien raiskaajien toimesta esimerkiksi niin sanottuina ”puskaraiskauksina”, joista naisia ja tyttöjä varoitetaan (Amnesty International Suomen osasto 2019, 10; Kainulainen 2017, 215). Tosiasia kuitenkin on, että useimmat raiskaukset tapahtuvat yksityisyydessä ja raiskaaja sekä uhri ovat parisuhteessa tai ainakin yleensä tuntevat toisensa (Lappi-Seppälä & Niemi 2018, 88). Tästä huolimatta julkinen seksuaalisuutta loukkaava väkivalta saa aineistonikin mukaan enemmän huomiota ja samalla yksityinen jää piiloon ja sitä vähätellään, tai pahimmassa tapauksessa sitä ei edes tunnisteta väkivallaksi (Hearn & McKie 2010, 138).

Feministisessä tutkimuksessa problematisoidaan ja kritisoidaan sitä, että perinteinen turvallisuudentutkimus ottaa dualistisen yksityinen/julkinen -vastakkainasettelun annettuna, maailmaa kannattelevana asetelmana (Okin 1998, 116; Peoples & Vaughan-Williams 2010, 35 ja 40). Tämä ainakin 1600-luvulta periytyvä (Okin 1998, 116) dikotomia tarkoittaa, että yksityinen ja julkinen tila, koti ja kodin ulkopuolinen todellisuus, erotetaan jyrkästi eri tiloiksi – eikä vain tiloiksi vaan myös erilaisiksi tavoiksi olla

olemassa (Ahmed 2000, 87). Yksityisessä piirissä tapahtuviin asioihin puuttuminen edellyttää erityistä oikeuttamista, kun taas julkinen piiri ymmärretään usein yleisenä, kaikkia koskevana kokonaisuutena. (Okin 1998, 117.)

Feministinen väkivallan tutkimus tunnistaa kuitenkin julkisen ja yksityisen piirin dikotomisessa erottamisessa ongelmallisuuden. Asetelman perustavanlaatuiset ominaisuudet ovat rakenteet, jotka asettavat sukupuolet tässä jaossa eri puolille. Miesten nähdään pitävän hallussaan julkista, taloutta ja politiikkaan liittyvää piiriä, kun taas naisille nähdään ominaisena asettuminen yksityiseen piiriin, johon liitetään esimerkiksi koti, perhe ja lasten kasvattaminen. (Okin 1998, 118 ja 122.) Feministinen turvallisuudentutkimus esittää, että yksityisen ja julkisen dikotomia, jossa nainen yhdistetään yksityiseen ja mies julkiseen, mahdollistaa turvallisuuskäsityksen, joka sivuuttaa yksityiseen piiriin liittyvän kokemuksen (Peoples & Vaughan-Williams 2010, 40). Tämä on tutkielmani asetelman kannalta oleellista, koska yksityisyyden piirissä tapahtuva väkivalta voi helposti jäädä tuomitsematta tai sitä voidaan vähätellä satunnaisena poikkeustapauksena ja jättää väkivallan kohteen kokemus huomiotta.

Oma aineistoni antaa viitteitä siitä, että lähisuhdeväkivallasta kirjoitetaan mediassa paljon vähemmän kuin sen yleisyys antaisi aiheita. Eräs syy tähän voi olla se, että vaikka turvallisuusuhat usein ovat kytköksissä sukupuoleen, tätä ei juurikaan tunnisteta (Fitz-Gibbon ym. 2018, 1-2). Esimerkiksi V. Spike Peterson (1992) puhuu lähisuhdeväkivallasta rakenteellisena väkivaltana, joka tulisi politisoida ja nähdä yhtä suurena turvallisuusuhkana kuin valtioon kohdistuva sotilaallinen uhka. Maskuliinisen kulttuurin huonon itsereflektiokyvyn voidaan nähdä estävän ymmärrystä lähisuhdeväkivallasta vakituisena turvattomuuden tai uhan elementtinä. Kodin piirissä koettu turvattomuus kulminoidaan ennemminkin narratiiviin yksittäisestä aviomiehestä, jonka kuoren alla piilee hirviö, sen sijaan, että nähtäisiin, että puolison yksityisyydessä käyttämä valta on rakenteellista, maskuliinisen hegemonian oikeuttamaa. (Ahmed 2000, 36.)

Toiseus, erilaisuus, muutos ja liike eivät vallitsevan ajattelujärjestelmän mukaan kuulu tuttuun ja turvalliseen tilaan. Ongelma tässä narratiivissa on, että se asettaa toiseuden kodin ja oman valtion ulkopuolelle. (Ahmed 2000, 88.) Tämä on myös tulkittavissa tutkielmani analyysiluvussa, jossa esitelty sanomalehtikirjoittelu painottuu nimenomaan ulkomaalaistaustaisten tekojen kuvaamiseen.

Feministisen liikkeen ehkä tunnetuin iskulause – ”henkilökohtainen on poliittista” – on yksityisen ja julkisen erottelun kritiikin juuri (Okin 1998, 122). Sillä tarkoitetaan, että se, mikä koetaan yksityisessä ja henkilökohtaisessa elämässä, erityisesti sukupuolten välisissä suhteissa, ei ole valtarakenteiden tai

politiikan vaikutuskentän ulkopuolella (Okin 1998, 124). Eri elinpiirejä ei voida myöskään ymmärtää tai analysoida erillään toisistaan. Esimerkiksi Cynthia Enloe (2014) nostaa analyysissään esille, että naisten yksityisen piirissä kokemat kokemukset ovat poliittisia ja kansainvälisiä sekä turvallisuudentutkimukselle merkittäviä eikä niitä enää tulisi vähätellä turvallisuudentutkimuksessa, poliittisessa päätöksenteossa tai julkisessa keskustelussa.

Samalla intersektionaalinen teoria ja poststruktuurallinen lähestymistapa ovat tuoneet turvallisuuden tutkimukseen laajemman näkökulman "naisuudesta" ja "mieheydestä". Ei ole olemassa yksittäistä homogeenistä naisuuden kokemusta turvallisuudesta tai turvattomuudesta, vaan sen sijaan turvallisuutta ja uhkia tulisi analysoida moniulotteisemmin ja erilaiset valta-asetelmat huomioon ottaen. (Peoples & Vaughan-Williams 2010, 41.) Feministinen näkökulma tuo erityisesti marginalisoitujen ja haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien arkipäivän kokemuksen yhteiskunnallisista uhkista käytävään keskusteluun (Peoples & Vaughan-Williams 2010, 44).

Ahmed (2000) esittää, että julkisen ja yksityisen välille tehty tiukka raja on osa toiseuden problematiikkaa. Hänen mukaansa yksi syy sille, että länsimaissa vallitsee sosiaalinen mielikuva ei-länsimaisesta "toisesta" yhteiskunnalle vieraana subjektina, löytyy kulttuurimme tavasta määritellä uhat. Toiseus luo uhkia, turvattomuutta ja vaaraa. Nämä näkyvät selvimmin yksityisyyden piirissä (koti ja perhe), joka kuvitellaan aiemmin kuvatun narratiivin mukaan paikkana, jossa turvattomuus ja vaara eivät ole mahdollisia, koska kodin perustavanlaatuisen ominaisuus on olla puhdas ja muuttumaton (Ahmed 2000, 88).

4. Sisällönanalyysi ja sen aineistot

Empiiristä ulottuvuutta työhöni tuo sanomalehtiaineistoista tehty sisällönanalyysi, joka sisältää kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen osan. Aineistot kytkeytyvät melko voimakkaasti kahteen, seksuaalirikosepäilyihin johtaneeseen tapahtumasarjaan ja aloitan tämän osion kuvaamalla niitä.

4.1. Tapausesimerkkien kuvaus

Talvella ja keväällä 2018-2019 nousi julkisuuteen Oulun ja Töysän seudulla tapahtuneisiin väkivallan tekoihin liittyviä seksuaalirikosepäilyjä. Ne saivat suuren mediahuomion, ja päätin kerätä tutkielmani sanomalehtiaineistot siltä ajalta, kun niihin liittyvä lehtikirjoittelu oli vilkasta. Aloitin aineiston keruun Oulussa vuodenvaihteessa 2018-2019 ilmi tulleita seksuaalirikosepäilyjä koskevan uutisoinnin alkaessa. Kerättyäni tämän aineiston ja aloitettuani jo sen analysoinnin julkisuuteen tulivat maaliskuun 2019 lopulla Pohjanmaan Töysään sijoittuneet seksuaalirikosepäilyt. Ne sopivat asetelmaltaan hyvin täydentämään aiempaa aineistoa ja tukemaan siitä tehtäviä tulkintoja, ja aloitin toisen aineiston keruun niiden tullessa julkisuuteen. Tämän aineiston rooli on kuitenkin tutkielmassani vähäisempi kuin Oulun tapahtumien uutisoinnin aikaan kerätyn aineiston. Kutsun näitä aineistoja jatkossa *joulu-tammikuun aineistoksi* ja *huhti-toukokuun aineistoksi* niiden kahden kuukauden mittaisten keruujaksojen perusteella. Kun puhun molemmista, käytän nimitystä *yhdistelmäaineisto*.

Aineistoni sisältävät myös muita kuin Oulun ja Töysän tapauksiin liittyviä kirjoituksia. Nämä tapaukset olivat kuitenkin niin keskeisessä roolissa aineistoissa, että pidän tärkeänä kuvata niistä tämän tutkielman kannalta keskeisimmät piirteet. Tapahtumista liikkuu julkisuudessa erilaisia ja toistensa kanssa ristiriitaisia tietoja, joten selostan molemmat tapaukset alla siten kuin ne Helsingin Sanomien kirjoituksia sisältävässä aineistossani kuvattiin. Joitain faktojen täsmennyksiä olen ottanut aineiston ulkopuolelta YLE:n ja oululaislehti Kalevan uutisoinnista. Aineiston keruun jälkeen kuva tapauksista on muuttunut tiedon kasvaessa paljonkin: esimerkiksi epäiltyjen määrä on kasvanut ja Oulun tapauksia koskien on tullut ilmi, että epäiltyjen joukossa on ulkomaalaistaustaisten lisäksi myös valtaväestöön kuuluvia kantasuomalaisia. Lukijan kannalta lienee kuitenkin oleellista, että kerron tapauksista sen kuvauksen, joka keräämästäni aineistosta välittyy, koska juuri sen aineiston olen analysoinut.

Oulun seksuaalirikosepäilyihin liittyvät tapaukset

Ensimmäiseen, joulutammikuun aineistoon liittyvistä seksuaalirikosepäilyistä tiedotettiin julkisuuteen 1.12.2018. Nämä Oulun seudulla sattuneisiin tekoihin liittyvät rikosepäilyt koostuivat yhdeksästä erillisestä tapauksesta, jotka tapahtuivat useiden kuukausien aikana. Aineistoni mukaan epäiltyjä tekijöitä oli yhteensä 16, he olivat ulkomaalaistaustaisia ja tulleet Suomeen kiintiöpakolaisina ja turvapaikanhakijoina. Osalle oli myönnetty jo Suomen kansalaisuus. Epäiltyjen tapausten rikosnimikkeinä olivat esimerkiksi törkeä raiskaus, pahoinpitely ja törkeä lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Uhreja oli yhteensä yhdeksän, ja he ovat 13-15 vuotiaita tyttöjä. Epäillyt ja uhrin olivat tutustuneet ja olleet yhteydessä sosiaalisen median kautta. (Rimaila 2019; ks. myös Leinonen 2018, Leppävuori 2018 sekä Mattinen & Mäntymaa 2018.)

Töysän seksuaalirikosepäilyihin liittyvät tapaukset

Vuoden 2019 huhti-toukokuun aikana kerättyyn aineistoon liittyvät oleellisesti Pohjanmaalla Töysän seudulla tapahtuneet epäillyt lasten hyväksikäyttötapausten. Keskusrikospoliisi tiedotti 27.3.2019 seksuaalirikosepäilyistä, joiden epäiltyinä oli viisi suomalaismiestä. Pääepäily oli keski-ikäinen suomalaismies, joka toimi myös seurakunnan lapsi- ja nuorisotyössä. Epäillyt teot olivat jatkuneet pitkään ja niiden rikosnimikkeinä olivat muun muassa törkeä raiskaus, lasten seksuaalinen hyväksikäyttö ja törkeä, sukupuolisiveellisyttä loukkaavien, lasta esittävien kuvien levittäminen. Epäillyt rikokset tapahtuivat vuosien 2004 ja 2014 välillä, ja ne olivat kytköksissä suurempaan Euroopan laajuiseen rikosvyyhtiin, jossa Suomessa tuotettiin väkivaltaista lasten hyväksikäyttömateriaalia suuremmille verkostoille. Epäiltyjen rikosten uhreja arveltiin olevan kuusi, ja he ovat 6-15 -vuotiaita suomalaispoikia. (Kerkelä 2019; ks. myös Happonen 2019 sekä Länkinen 2019.)

4.2. Sisällönanalyysin pääpiirteet

Sisällönanalyysi on metodi, jonka avulla voidaan luoda ilmiöistä tiivistettyjä kuvauksia, jotka kytkevät ne laajempaan yhteyteen ja aiempiin tutkimustuloksiin (Tuomi & Sarajärvi 2009, 105). Metodien avulla aineistoista etsitään merkityksiä ja ilmaisuja, jotka ilmentävät tutkittavaa ilmiötä. Sisällönanalyysissä tehdessä oleellista on myös näkymättömien ja piilotettujen merkitysten havaitseminen ja ymmärtäminen (Tuomi & Sarajärvi 2009, 104).

Sanomalehtiaineistojeni sisällönanalyysissä on puhtaan teorialähtöinen kvantitatiivinen osio sekä myös teoriaohjaavia sävyjä sisältävä kvalitatiivinen osio (ks. Tuomi & Sarajärvi 2009, 96). Tässä tutkielmassa sisällönanalyysi nostaa esiin sanomalehtiaineistosta nousevia suhtautumisia, käsityksiä ja oletuksia, joita yhteiskunnan eri toimijoilla – kuten kansalaisilla, virkahenkilöillä ja poliitikoilla – on sukupuolistuneeseen väkivaltaan liittyen. Ahmedin (2018, 64-65) mukaan sanat ja ilmaisutavat luovat todellisuutta ja tekoja. Tätä ajatusta sovellan sisällönanalyysissäni: jos esimerkiksi ministeri kytkee julkisessa puheenvuorossaan seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan ja maahanmuuton toisiinsa, tämän voidaan nähdä uusintavan ja voimistavan käsitystä, että nimenomaan nämä asiat liittyvät aivan erityisellä tavalla toisiinsa.

Koko yhdistelmäaineistoa koskeva sisällönanalyysini on kvantitatiivinen ja teorialähtöinen. Luokittelu perustuu suoraan teoreettiseen viitekehykseeni ja on hyvin pelkistetty keskittyen siihen, miten teksteissä ilmaistaan sukupuolistuneen väkivallan tekijöiden ja kohteiden taustat ja tekojen laatu. Laskin myös, miten monessa kirjoituksessa Oulun ja toisaalta Töysän tapauksista uutisoitiin.

Analysoin lisäksi tarkemmin joulutammikuun aineistoa kvalitatiivisen sisällönanalyysin avulla. Siinä tutkin ensinnäkin teorialähtöisesti, miten teoreettisessa viitekehyksessäni esiintyvät elementit ilmenevät sanomalehtiteksteissä. Tämän lisäksi analyysissä on teoriaohjaavia piirteitä, koska tarkastelen myös ilmiöitä, jotka eivät liity suoraan teorianakennelmaani.

4.3. Aineistot ja analyysin vaiheet

Perustietoja aineistoista

Aineistoni sisältävät siis sukupuolistunutta väkivaltaa koskevia lehtikirjoituksia (ks. liite 1). Tutkimuskohteenani on ristiriita, joka ilmenee tähän väkivaltaan suhtautumisessa, ja käytän ”suhtautumisen” ilmentäjänä Helsingin Sanomien aihetta koskevaa uutisointia. Valitsin lähteekseni Suomen suurimman ja laajalevikkisimmän päivälehdessä, koska halusin keskittyä journalismiin, jolla on suuri lukijakunta. Rajasin aineistoni valtakunnallisen päälehden uutisiin välttääkseni esimerkiksi sosiaalisessa mediassa esiintyviä emotionaalisia ylilyöntejä ja pitääkseni aineiston tutkielman kannalta riittävän rajattuna.

Keräsin talvella 2018-2019 ja uudelleen keväällä 2019 kahden kuukauden ajalta Helsingin Sanomien painetusta versiosta talteen jokaisen artikkelin, joka otsikon tai alustavan silmäilyn perusteella liittyi jotenkin tutkielmani tematiikkaan. Ensimmäisen aineiston keruu alkoi siis Oulun tapahtumien tullessa

julkisuuteen, ja keruujaksoksi tuli 1.12.2018-31.1.2019. Kahden kuukauden jakson aikana tapahtumia koskeva kirjoittelu laantui mutta aineistoa myös kertyi tämän työn tarpeisiin nähden riittävästi. Tämän perusteella myös huhti-toukokuun aineiston keruujaksoksi tuli 62 vuorokautta, ja se sijoittui Töysän tapahtumien julkisuuteen tulon perusteella välille 27.3.-27.5.2019.

Joulu-tammikuun aineiston tekstejä kertyi yhteensä 122 ja huhti-toukokuun 35 kappaletta. Nämä luettiin tarkasti läpi. Lopulliseen aineistoon kelpuutettiin mukaan kaikki artikkelit, joiden teksti käsittelee sukupuolistunutta väkivaltaa, sen syitä tai seurauksia. Tekstit, joiden kytkeä sukupuolistuneeseen väkivaltaan oli hyvin epäsuora tai vain maininnanomainen, pudotettiin pois (esimerkiksi mainittiin "Oulun tapaukset", mutta niitä ei käsitelty enempää ja itse teksti käsittelee aivan muuta teemaa). Näin muotoutuivat lopulliset havaintoaineistot, joiden koko oli 102 ja 31 kirjoitusta. Ne on esitelty liitteessä 1.

Molempien aineistojen joukossa oli niin pitkiä reportaaseja, lyhyitä uutisia, kolumneja kuin mielipidekirjoituksiakin. Joulu-tammikuun aineiston keruujaksoon sisältyi joulun aika, mikä myös näkyi kirjoittelussa: välillä 20.12.-2.1. ilmestyi vain yksi aiheeseen liittyvä kirjoitus, kun niitä muuten ilmestyi keruujaksolla keskimäärin noin 2 tekstiä päivässä tasaisesti koko keruujakson ajan. Lisäksi tammikuun 13. päivänä nousi julkisuuteen toinen ulkomaalaistaustaisten tekemäksi epäilty seksuaalirikosvyyhti Itä-Helsingissä, mikä lisäsi hiukan juttujen määrää.

Kvantitatiivinen analyysi koko yhdistelmäaineistosta

Luin lopullisesti aineistoihin päätyneet 102 ja 31 tekstiä uudelleen tarkasti läpi. Tässä vaiheessa teorian ja aineiston muodostamasta kokonaisuudesta oli syntynyt jo niin selkeä kuva, että päätin luokitella tekstejä teorialähtöisesti neljän teeman mukaan. Jos tekstissä oli kuvattu sukupuolistuneen väkivallanteon 1) tekijä, kirjasin muistiin, kuuluiko hän etniseltä taustaltaan kategoriaan "me" vai "muut", mikä oli hänen sukupuolensa ja oliko hän täysi- vai alaikäinen. Myös 2) väkivallan kohteen osalta katsoin täysin samat asiat. Edelleen luokittelin 3) sukupuolistuneen väkivallanteon laadultaan seksuaalisuutta loukkaaviin ja/tai lähisuhdeväkivaltaan liittyviin sekä muunlaisiin. Lisäksi merkitsin ylös 4) viitattiinko tekstissä Oulun tai Töysän tapauksiin vai ei, ja jos niin millä tavoin. Tämän luokituksen perusteella koodasin aineistot ja tein kvantitatiiviset analyysit.

Kvalitatiivinen analyysi joulu-tammikuun aineistosta

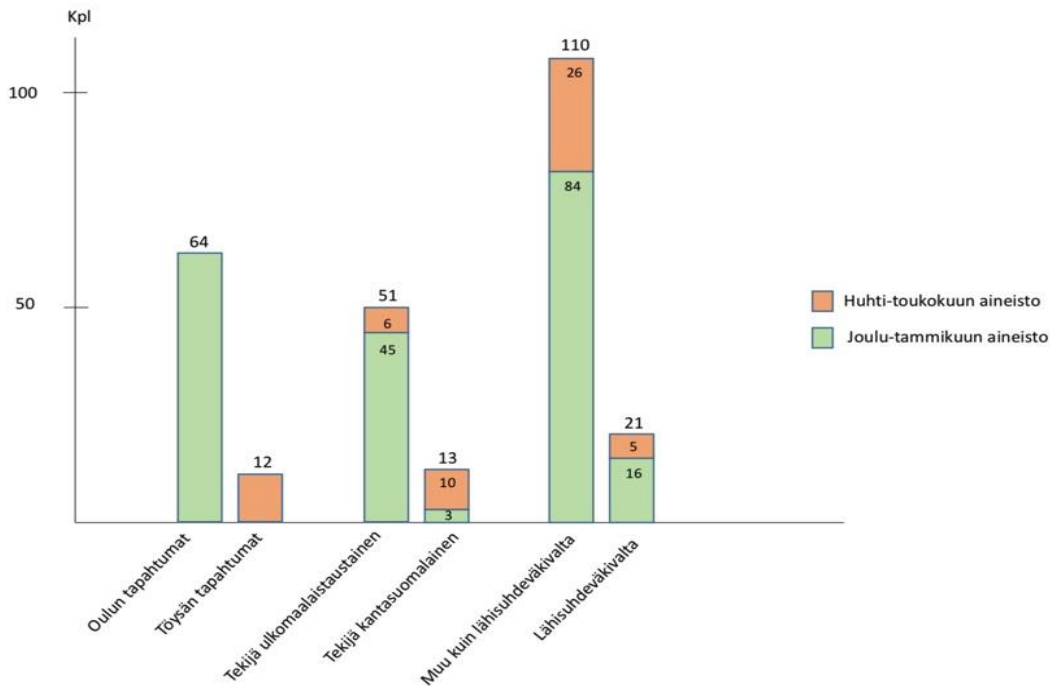
Ennen Töysän rikosepäilyjen tuloa julkisuuteen olin jo aloittanut tarkemman analyysin joulu-tammikuun aineistosta (102 tekstiä). Tämän analyysin asetelma oli jo alussa selvä, enkä kokenut tarpeelliseksi enää liittää huhti-toukokuun aineistoa siihen – sehän olisi monessa suhteessa tarkoittanut analyysin aloittamista alusta.

Etsin joulu-tammikuun aineistosta ensinnäkin samoja, suoraan teoriastani lähteviä elementtejä, jotka kuvasin edellä kvantitatiivisen analyysin osalta. Lisäksi tutkin teoreettisen viitekehitykseni pohjalta, millä tavoin ristiriita suhtautumisessa sukupuolistuneeseen väkivaltaan sekä sitä taustoittava toiseuttaminen, itsereflektion puute, orientalistiset ajatusmallit ja julkisen ja yksityisen sfäärin voimakas rajanveto ilmenevät sanomalehtiteksteissä. Kaikkein tarkimmin koodasin toiseuttamissokeuden ja -ymmärryksen ilmenemistä kirjoituksissa. Tämän suoran teorialähtöisyyden lisäksi analyysissä on teoriaohjaavia piirteitä, koska tarkastelin myös seikkoja, joita ei voi aivan suoraan johtaa teoriakehiköstäni. Kysyin muun muassa, mitkä tahot tai ketkä henkilöt esittävät toiseuttamissokeita tai -ymmärtäviä ajatuksia, mikä on heidän asemansa yhteiskunnassa ja mitä keinoja keskustelussa esitetään sukupuolistuneiden väkivaltaongelmien torjumiseksi.

5. Sukupuolistunutta väkivaltaa koskeva uutisointi

5.1. Kvantitatiiviset tulokset

Kuvassa 2 on esitetty kvantitatiivisen sisällönanalyysini tärkeimmät tulokset, jotka myös selvästi osoittavat tutkimani ristiriidan olemassaolon. Vasemmanpuoleisimmasta pylväsparista käy ilmi, että joulutammikuun aineistossa oli 64 tekstiä¹, joissa kerrottiin Oulun tapahtumista, kun huhti-toukokuun aineistossa oli vain 12 tekstiä, jotka käsitelivät Töysän tapahtumia. Oulun – ulkomaalaistaustaisiin liitetyistä – seksuaalirikosepäilyistä kirjoitettiin siis kahden kuukauden aikana yli viisinkertainen määrä verrattuna Töysän tapahtumiin, joissa epäillyt olivat kantasuomalaisia. Lisäksi huhti-toukokuun aineistossa oli neljä suoraan Oulun tapausta käsittelevää kirjoitusta (näitä ei ole esitetty kuvassa 2).

Kuva 2: Kvantitatiivisen analyysin tulokset. Luvut tarkoittavat sanomalehtitekstien lukumääriä aineistoissa. Kirjoitusten kokonaismäärä joulutammikuun aineistossa oli 102 ja huhti-toukokuun aineistossa 31.

¹ Joulutammikuun aineiston 64 tekstistä 19 kuvasi aivan suoraan Oulun tapahtumia tai niiden seurauksia, esimerkiksi jälkepäin tehtyjä turvajärjestelyjä. Teksteistä 45:ssä viittaus Oulun seksuaalirikosepäilyihin oli epäsuora: kirjoitukset käsitelivät Oulun tapausten tyyppistä väkivaltaa, sen syytä tai siitä seuraavia asioita yleisemmin taikka jotakin toista asetelmaltaan vastaavaa tapausta (tekijä kuuluu kategoriaan "he", kohde kategoriaan "me"), ja ne oli kirjoitettu selvästi seurauksena siitä, että Oulun tapahtumat tulivat julkisuuteen. Oulun tapahtumien faktoja myös lyhyesti kuvattiin tai ainakin tapahtumat mainittiin selvästi. Vastaavasti huhti-toukokuun aineiston 12 tekstistä kuudessa Töysän tapahtumia kuvattiin suoraan ja kuudessa epäsuoremmin.

Oulun tapausten runsas uutisointi näkyy myös siinä, että ylipäätään ulkomaalaistaustaisten tekemistä sukupuolistuneista väkivallanteoista kirjoitettiin neljä kertaa enemmän kuin kantasuomalaisten tekemistä, vaikka tilastojen mukaan jälkimmäisiä tapahtuu jatkuvasti selvästi enemmän. Kuten kuvan keskimmäisestä pylväsparista voi todeta, oli joului-tammikuun aineistossa 45 tekstiä, joissa sukupuolistuneen väkivallan tekijöiden ulkomaalaistaustaisuus erityisesti mainittiin, ja vastaava luku huhti-toukokuun aineistossa oli kuusi. Sellaisten tekstien², määrä, joissa tekijän kantasuomalaisuus mainittiin, oli joului-tammikuun aineistossa kolme ja huhti-toukokuun aineistossa kymmenen, eli yhdistelmäaineistossa luvut olivat 51 ja 13.

Oulun ja Töysän tapausten uutisoinnin määrien välistä eroa saattaa osaltaan selittää se, että Oulun tapahtumat nousivat julkisuuteen ensin. Voi olla, että Töysän tapausten tullessa ilmi media oli jo hieman kyllästynyt seksuaalisuutta loukkaavan väkivallan käsittelyyn. Toisaalta yli viisinkertainen ero kuvan 2 vasemmanpuoleisimman pylväsparin esittelemissä lukumäärissä on niin suuri, että on vaikea ajatella, että se selittyisi pelkästään vähäisemmällä uutisarvolla. Aineiston perusteella näyttää siltä, että tekijöiden etninen tausta vaikutti ja ulkomaalaistaustaisten tekemiksi epäillyistä väkivallanteoista Oulussa yksinkertaisesti haluttiin kirjoittaa enemmän kuin ”meikäläisten” epäillyistä teoista Töysässä. Kuten aikaisemmin kuvasin, tapahtumat erosivat selvästi tekijöiksi epäiltyjen etnisen taustan suhteen, mutta olivat muuten rikospirteiltään samankaltaisia – samoihin aikoihin julkitulleita epäilyjä, joissa aikuisia miehiä epäiltiin pitkään kestäneistä, lapsiin kohdistuneista ja osin törkeistäkin seksuaalirikoksista.

Lähisuhdeväkivaltaan liittyvää vähättelevää suhtautumista ilmentää puolestaan kuvan 2 oikeanpuoleisin pylväspari. Kirjoituksia, jotka kuvaavat lähisuhdeväkivallaksi luettavissa olevia ilmiöitä oli joului-tammikuun aineistossa 11. Huhti-toukokuun aineistossa tällaisia tekstejä oli 5. Eli yhdistelmäaineistoni 133:sta sukupuolistunutta väkivaltaa käsittelevästä tekstistä yhteensä 16, noin 12 %, käsitteli lähisuhdeväkivaltaa, mikä on huomiota herättävän vähän suhteessa sen yleisyyteen. Tekstejä, joissa lähisuhdeväkivallan rakenteellisuutta edes jollain tavalla tuotiin esille ja ymmärrettiin, oli joului-tammikuun aineistossa vain 4 ja huhti-toukokuun aineistossa 2. Perusteellisesti asiaa käsiteltiin vain kahdessa tekstissä, joista toinen käsitteli naisten asemaa ja lähisuhdeväkivaltaa Kiinassa – Suomen tilannetta ei kirjoituksessa mainittu.

² Mukaan laskettiin molemmissa luokitteluisissa vain sellaiset tekstit, joissa tekijän etninen tausta oli mainittu suoraan. Sanaa ”kantasuomalainen” ei teksteissä käytetty, vaan puhuttiin lähes aina ”suomalaisista”, joiden oletin tässä tarkoittavan kantasuomalaisia. Jos tekijästä oli mainittu vain nimi, ei tekijän taustaa oletettu pelkän nimen perusteella.

Lähisuhdeväkivaltaa kuvaavien kirjoitusten pientä määrää voi selittää osaltaan se, että Oulun ja Töysän seksuaalirikosepäilyistä uutisoitiin juuri samaan aikaan ja se vei tilaa muilta sukupuolistuneeseen väkivaltaan liittyviltä kirjoituksilta. Aineiston keruujakson aikana suomalaisissa kodeissa tapahtui kuitenkin tilastojen perusteella tuhansia lähisuhdeväkivaltapauksia (ks. THL 2018). Oulun ja Töysän tapahtumien johdattamana olisi kulttuurissamme ollut oivallinen tilaisuus käsitellä sukupuolistuneen väkivallan kysymyksiä kokonaisuutena, mutta huomio keskittyi kuitenkin pääosin ulkomaalaistaustaisten tekojen ja niiden seurausten ruotimiseen.

Kuvassa 2 esitellyt tulokset ilmentävät voimakasta toiseuttamissokeutta. Joului-tammikuun aineistossa esiintyi viisitoista kertaa enemmän tekstejä, joissa kuvattiin ulkomaalaistaustaisten tekemiksi epäiltyjä sukupuolistuneen väkivallan tekoja (45 kirjoitusta), kuin tekstejä, joissa kuvataan kantasuomalaisen vastaavia (3 kirjoitusta). Yhdistelmäaineistossa ero oli nelinkertainen. Pääosin ulkomaalaistaustaisten tekemiksi epäillyistä Oulun väkivallanteoista kirjoitettiin yli viisi kertaa enemmän kuin Töysän tapauksesta, jossa epäillyt tekijät ovat kantasuomalaisia.

Vaikka ero tietysti pinnallisesti ajatellen selittyy Oulun tapauksen saamalla julkisuudella, on kuitenkin tilastojen valossa erittäin todennäköistä (THL 2018), että kantasuomalaiset ovat tehneet aineistonkeruujaksojen aikana paljon enemmän sukupuolistuneita väkivaltarikoksia kuin ulkomaalaistaustaiset. Lisäksi ensimmäisen aineistonkeruujaksoni jälkeen kävi ilmi, että Oulussa talven 2018-2019 aikana esiin tulleiden seksuaalirikosepäilyjen 27 epäillystä tekijästä noin kolmasosa oli kantasuomalaisia (Kemppainen 2019). Syystä tai toisesta tämä ei kuitenkaan saanut paljoa huomiota silloin, kun Oulun tapaukset olivat uutisoinnin keskipisteessä.

Myös toiseuttamisymmärrystä löytyi aineistoistani jonkin verran. Esimerkiksi joului-tammikuun aineiston 45:stä väkivallan tekijöiden ulkomaalaistaustan erityisesti mainitsevasta tekstistä 11:ssä ilmaistiin toiseuttamisymmärrystä mainitsemalla, että myös valtaväestöön kuuluvat kantasuomalaiset syyllistyvät vastaaviin väkivallantekoihin. Nämä olivat kuitenkin vain lyhyitä toteamuksia eikä niiden ilmentämää toiseuttamisymmärrystä voi aineistoni perusteella pitää järin syvällisenä.

5.2. Kvalitatiiviset tulokset

Tässä luvussa esittelen tulokset kvalitatiivisesta sisällönanalyysistä, joka käsittelee joulu-tammikuun aineistoa (ks. liite 1, jossa esitettyjä kirjoitusten numeroita käytän viitatessani). Analysoin, miten ristiriita suhtautumisessa sukupuolistuneeseen väkivaltaan ja sitä taustoittava toiseuttamissoikeus ilmenevät sanomalehtikirjoittelussa. Tarkastelen myös, miten ristiriitaa voi tulkita orientalistisiin rakenteisiin sekä julkisen ja yksityisen sfäärin voimakkaaseen rajanvetoon perustuvan teoriakehikon avulla. Lisäksi käsittelen myös eräitä muita näkökohtia, kuten sitä, mitkä tahot esittävät aineistossa sukupuolistuneeseen väkivaltaan liittyviä puheenvuoroja ja millaisia keinoja väkivallan kitkemiseksi esitetään.

5.2.1. Toiseuteen ja itseyyteen liittyvät asenteet

Aineistosta nousi melko voimakkaasti esiin orientalistissävyytteistä, toiseuttamissoikeaa maailmankuvaa ilmentäviä ajattelumalleja. Nämä kytkeytyivät esimerkiksi seksuaalisuuteen liitettyihin arvoihin ja dualistisiin vastakkainasetteluihin, joiden tulkitsen Bhattacharyyaa (2008, 105) mukaillen vaikuttavan itseyyden ja toiseuden luomiseen ja ylläpitämiseen. Ne myös tarjoavat vankan kaikupohjan esimerkiksi Oulun tapauksiin liittyville mielikuville ja lehtikirjoittelulle, koska turvapaikanhakijataustaiset rikoksista epäillyt sopivat orientalistisiin mielikuviin aggressiivisesta ja naisia alistavasta rodullistetusta miehestä. Siten Oulun tyyppisten tapahtumien merkitystä on helppo kärjistää ja voimistaa.

Sama logiikka ei kuitenkaan aineiston mukaan tunnu pätevän kantasuomalaisten tekemään lähisuhdeväkivaltaan, vaan sovellamme herkästi dikotomista ajattelumallia, jossa toiseutettujen, rodullistettujen miesten seksuaalista käyttäytymistä pidetään poikkeavana ja outona, kun taas omaa, samaan tapaan naisia alistavaa ja vahingoittavaa käyttäytymistä ei nähdä ongelmana tai itseyyteen liittyvänä perustavanlaatuisena piirteenä. Aineiston perusteella yleisen, etenkin omassa kulttuurissa tapahtuvan, sukupuolistuneen väkivallan ongelma tunnustetaan huonosti. Teksteissä ei ilmennyt juurikaan käsityksiä, jotka olisivat painottaneet lähisuhdeväkivallan tai seksuaalirikollisuuden rakenteellisuutta, yleismaailmallisuutta ja laajuutta.

Näreen ja Ronkaisen (2008) esittämän, suomalaista lähisuhdeväkivaltaan liittyvää keskustelua leimaavan vähättelyn ja sietämisen eetoksen voi siis tulkita näkyneen myös tuloksissani: ongelmasta ei aineistossani

juuri kirjoitettu. Samaa eetosta ilmensi myös esimerkiksi se, että aineiston keruuni aikaan 2.3.2019 pidetyt mäkihypyn olympiavoittaja Matti Nykäsen hautajaiset kustannettiin valtion varoin, vaikka hän oli saanut useita vankeustuomioita, muun muassa vaimonsa törkeästä pahoinpitelystä (Vilén 2019; YLE 2010). On toki selvää, että Nykäsen saavutukset ovat tuottaneet suurelle ihmisjoukolle iloa, mutta on hämmentävää, että vakavaan lähisuhdeväkivaltaan ja sukupuolistuneisiin rikoksiin syyllistyneen henkilön hautajaiset kustannetaan yhteisin varoin ja hän nautti kuolemaansa asti ja sen jälkeenkin suurta kansansuosiota.

Koska aineistostani ei juuri löytynyt lähisuhdeväkivaltaa käsitteleviä kirjoituksia, nostan esiin aineistoni ulkopuolelta toisenkin esimerkin, jossa tutkimani ristiriita erityisellä tavalla kärjistyy. Jälkikäteen arvioiden yksi julmimmista Oulun tapahtumiin liittyvistä teoista kohdistui vain muutaman vuoden ikäiseen lapseen. Se tapahtui kantasuomalaisessa perheessä ja lapsen epäillään joutuneen sekä törkeän raiskauksen että törkeän seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi. Tapauksesta uutisoitiin ainakin omien havaintojeni mukaan vähän, esimerkiksi kummassakaan Helsingin Sanomien aineistossani sitä ei mainittu lainkaan, vaikka teko oli ilmeisesti tullut jo ensimmäisen aineistonkeruun aikaan ainakin poliisin tietoon. Hiukan ensimmäisen aineistonkeruujaksoni loppumisen jälkeen teko mainitaan lyhyesti oululaislehti Kalevan uutisessa (Kempainen 2019). Siinä teko nimetään ”törkeimmäksi Oulussa viime kuukausien aikana paljastuneeksi seksuaalirikokseksi”, mutta silti siitä mainitaan vain rikosnimikkeet ja se, että epäiltyjä on yksi, sekä rikosylikomisarion lakoninen toteamus: ”Kyse on kantasuomalaisen perheen sisäisistä teoista.” Varmaankin poliisi halusi viestiä, että tekijänä oli perheenjäsen. Samalla syntyy kuitenkin vaikutelma, että asian merkitystä jotenkin vähentää se, että teko tapahtuu yksityisessä piirissä, kodin ja perheen – vieläpä kantasuomalaisen – sisällä.

Sen sijaan monet aineiston kirjoitukset ilmentävät olettamuksia seksuaalirikoksista epäillyistä henkilöistä ulkomaalaistaustaisina ”toisina” sekä yleistyksiä, joita heidän identiteettinsä perusteella tehtiin (ks. esim. A44, A60 ja A84 liitteessä 1). Kuten myös Prokhovnik (1999, 28) ja Samiei (2010, 1155) ovat kirjoittaneet, on eräs dualistisen ajattelun keskeinen piirre, että monimuotoisuus kiistetään, kokonaisuudet jaetaan karkeasti kahteen osaan ja identiteettejä yleistetään pakottaen ne mustavalkoisesti ja yksinkertaisten kokonaisuuksien äärilaidoille. Kun muutamia ulkomaalaistaustaisia epäillään aineistojen teksteissä kuvatuista sukupuolistuneen väkivallan ilmentymistä ja rikoksista, saattaa syntyä harha siitä, että tällainen käyttäytyminen olisi yleistä kaikille ulkomaalaistaustaisille. Erityisesti muslimien suhteen tämä voi johtaa orientalistiseen yleistämiseen ja ulkomaalaistaustaisten tekemän sukupuolistuneen väkivallan uhan liioittelemiseen, mikä oli myös havaittavissa aineistossani. Ajatus kaikkien ulkomaalaistaustaisten samankaltaisuudesta seksuaalisuuteen liittyvien arvojen tai käyttäytymisen suhteen oli yksi tärkeimmistä

esiin nousseista teemoista analyysissäni. Pääosin se ilmeni piilomerkityksinä, mutta esimerkiksi alla olevassa sitaatissa poliisi varoittaa ihan suoraankin ihmisiä “ulkomaalaisista miehistä”.

Oulun poliisi varoitti joulukuussa etenkin nuoria tyttöjä ja heidän vanhempiaan ulkomaalaisista miehistä, jotka saalistavat tyttöjä netissä (A45).

Monimuotoisuutta turvapaikanhakija- ja maahanmuuttajataustaisten ryhmien keskuudessa ei tunnistettu, vaan uutisointia leimasi vahva ajatus arvoiltaan, tavoitteiltaan, taustaltaan ja käyttäytymiseltään samanlaisista “heistä” (ks. esim. A9, A15, A29). Retoriikka, joka viittaa esimerkiksi “ulkomaalaistaustaisiin”, “maahanmuuttajiin”, “turvapaikanhakijoihin” tai “heihin” yhtenä yhtenäisenä kategoriana, häivyttää näiden ryhmien sisäiset erot (ks. esim. Bhabha 1995).

Näiden samanlaisiksi oletettujen “heikäläisten” oletetaan myös olevan arvoiltaan suomalaisen yhteiskuntaan sopimattomia, ja siksi “heidät” tulee kouluttaa noudattamaan suomalaisia perusarvoja. Kuten aikaisemmin nostin esille, itseyn näkymättömyys vapauttaa valkoisuuden normiin kuuluvat suomalaiset luokittelulta ja ennako-odotuksilta. Itseyn määrittelemättömyys ja itsestäänselvyys mahdollistaa sen, että valtaväestöön kuuluvia kantasuomalaisia kohdellaan ensisijaisesti yksilöinä (ks. Case 2012, 79), kun taas ulkomaalaistaustaiset nähdään yhtenäisenä massana. Toiseus ja toiseuttaminen toimivat kuin peili, joka kertoo – jos siihen osaa katsoa – yhtä paljon siitä, millainen itse olen ja millainen on minun näkemykseni maailmasta, kuin siitä, millaisena näen toisen.

Orientalistisista kuvitelmista kantautuva rodullistettujen muslimimiesten maskuliinisuuden kuvaaminen stereotyyppisesti sivistymättömänä, eläimellisenä, väkivaltaisena ja hyperseksuaalisena (ks. Guerrero 2009, 43) vaikuttaa myös tapaamme suhtautua ulkomaalaistaustaisten tekemään seksuaalirikollisuuteen. Oulun tapauksien uutisoinnissa tuli esille, että seksuaalirikollisuus liitettiin poliittisessa keskustelussa automaattisesti maahanmuuttoon ja turvapaikanhakuun sekä niiden tuomiin ongelmiin ja sivuilmiöihin. Alla oleva Eurooppa-, kulttuuri- ja urheiluministeri Sampo Terhon kommentti ilmentää tätä:

Kovemmat rangaistukset, hallitumpi maahanmuutto, palautukset pikavauhtia, ulkomaalaisvalvonnan tehostaminen ja kunnon resurssit poliisille. Koko turvapaikkaprosessi pitää siirtää EU:n ulkopuolelle, jotta maahanmuutto saadaan pysyvästi hallintaan. (A44)

Tämä oli tyypillistä Oulun seksuaalirikosepäilyihin liittyvälle kirjoittelulle: alusta alkaen nostettiin esiin maahanmuuttokysymyksiä ja nykyisiä turvapaikkakäytäntöjä. Alla on vielä aiheeseen liittyen kolme muuta sitaattia:

Lähes kaikki puolueet ovat valmiita tiukentamaan turvapaikkakäytäntöjä ja lisäämään poliisin resursseja. (A60)

[...] uudet raiskaustapausepäilyt Oulussa kertovat, että toimia ulkomaalaistaustaista rikollisuutta vastaan pitää lisätä ja nopeuttaa. (A43)

Sisäministeriössä alkoi joulukuussa selvitys ulkomaalaisten rikollisuuden torjumisesta. Annan tälle työlle kaiken tukeni. Kotoutumisessa on kiinnitettävä enemmän huomiota suomalaisen yhteiskunnan perusarvoihin ja siihen, että niitä pitää pystyä täällä kunnioittamaan. (A44)

Ei kuitenkaan ole mikään muuttumaton fakta, että valtaväestöstä poikkeavien ryhmien tulo Suomeen olisi suoraan kytkettävissä seksuaalirikollisuuteen. Yhtä lailla voitaisiin seksuaalirikosten vähentämiseen tähtäävään keskusteluun kytkeä esimerkiksi alkoholilainsäädännön kiristäminen, koska suomalaisen sukupuolistuneen väkivallan tiedetään kytkeytyvän alkoholin käyttöön (ks. esim. THL 2018). Tällaisia puheenvuoroja ei kuitenkaan esiintynyt koko aineistossani.

Aineistosta oli luettavissa myös viitteitä sellaisesta ajattelusta, että niissä maissa, joista epäillyt ovat kotoisin, naisia sorretaan systemaattisesti. Ajatuksen mukaan esimerkiksi Irakin ja Afganistanin kaltaisista maista tulevat henkilöt ovat tervetulleita suomalaiseen yhteiskuntaan vasta, kun nämä yliseksuaaliset ja naisia sortavat asenteet on kitketty heistä kotouttamisen ja koulutuksen avulla. Tämä ilmeni esimerkiksi eräästä aineistossa olevasta pääkirjoituksessa:

Työ alkaa siitä, että maahan tulevat ymmärtävät, miten oikeusvaltio toimii. (A15)

Yllä kuvatun kaltaiset, ulkomaalaistaustaisiin "toisiin" liittyvät olettamukset ovat suoraan kytköksissä ajatuksiin "meistä". Itseyttä ei toki suoraan kuvata aineistossa esimerkiksi kehumalla omaa kulttuuria suhteessa muihin, mutta aineistosta nousi silti useaan otteeseen esiin toiseuttamissokea ja

harhaanjohtava puhe- ja ajattelutapa itseystä. Teema näyttäytyy esimerkiksi ajatuksena siitä, että “toiset”, muualta tulevat siirtolaiset, pakolaiset, turvapaikanhakijat tai maahanmuuttajat on opetettava ”suomalaisten tavoille”. Ajatus kulminoituu lausuntoihin suomalaisista arvoista tai arvopohjasta:

On äärimmäisen tärkeää, että tänne tulijoille annetaan tietoa siitä, miten Suomessa suhtaudutaan naisiin. (A58)

[...] Suomessa pitäisi vakavasti pohtia uusia ja tehokkaampia keinoja, joilla maahanmuuttajataustaiset saataisiin nykyistä paremmin sitoutettua suomalaiseen arvopohjaan. (A9)

[...] “Kun joku sanoo sinulle ‘ei’, lopeta. Kun sinä sanot toiselle ‘ei’, hänen pitää lopettaa. Heti”, tiivistää poliisi videolla läksyn. [...] Niitä [videoita] on tarkoitus näyttää opetusmateriaalina suomalaisen yhteiskunnan peruskurssilla, joka on pakollinen jokaiselle 16 vuotta täyttäneelle Maahanmuuttoviraston asiakkaalle. (A34)

Esimerkkisitaatit kuvaavat itsereflektion puutetta sekä sellaista toiseuttamissokeuden ilmenemismuotoa, jossa itseys suhteessa toiseuteen nähdään hyvinkin eri tavalla. Ajatus siitä, että tulijoilla, toisilla, on hyvin erilainen arvopohja kuin “meillä” ns. tasa-arvon mallimaassa asustavilla, valkoisilla suomalaisilla, kertoo sekä lausujien suhtautumisesta ulkopuolelta tulevaan toiseen että itseen. Tällainen ajattelu toistaa suomalaisen yhteiskunnan tuttua narratiivia arvopohjaltaan samanlaisesta, tasa-arvoisesta ja yhdenvertaisesta Suomesta, jossa naisten oikeuksia ja fyysistä koskemattomuutta kunnioitetaan ja jossa naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ei hyväksytä. Tällaisesta näkemyksestä on esimerkkinä uutinen, jossa haastateltu ministeri toteaa:

[...] suomalaista arvopohjaa pitäisi korostaa enemmän [...] on olemassa myös asioita, joita ei voi hyväksyä [...] tärkeintä on sitouttaa kahteen arvoon, ihmisten fyysiseen koskemattomuuteen sekä ihmisten tasa-arvoon. (A9)

Kaiken kaikkiaan voi todeta, että toiseuttamissokeaa, ja nimenomaan orientalistissävyytteisesti toiseuttavaa, ajattelua ilmeni aineistossa varsin paljon. Samoin itseyden huono ymmärtäminen näkyi omaan kulttuuriin kohdistuvan kriittisen ajattelun vähäisyytenä, kulttuurisen itsereflektion puutteena. Suomalaisille yleisestä lähisuhdeväkivallasta ei aineistossa juuri puhuttu.

5.2.2. Poliittisuus ja kriisitila

Aineistoni perusteella "muiden" kategoriaan luokiteltujen tekemä sukupuolistunut väkivalta koetaan myös julkisempänä ja poliittisesti keskeisempänä kysymyksenä kuin "meidän" tekemä. Kuten aikaisemmin, luvussa 5.1 esittelystä kvantitatiivisia tuloksia esittävästä kuvasta 2 käy ilmi, Oulun tapauksista uutisoitiin Helsingin Sanomissa kahden ensimmäisen kuukauden aikana yli viisi kertaa enemmän kuin Töysän tapauksista. Tämä antaa viitteen siitä, että sukupuolistuneesta väkivallasta kirjoitetaan enemmän silloin, kun se on ulkomaalaistaustaisten tekemää.

Aineistosta nousi myös esiin mielenkiintoisia seikkoja, jotka liittyivät niiden henkilöiden asemaan, jotka olivat mukana toiseuttamissokeutta tai -ymmärrystä ilmentävissä keskusteluissa. Toiseuttamissokeutta kuvaavat ilmaukset olivat Helsingin Sanomien kirjoituksissa painottuneet selvästi keskusteluun, jota kävivät poliittiset päättäjät. Osittain tämä johtui siitä, että poliitikkojen sanomisia ja toimia ylipäätään kuvataan sanomalehdissä paljon, mutta osittain kyse oli myös lehden toimituksellisista valinnoista sekä myöskin poliitikkojen aidoista mielipiteistä ja tulkinnoista. Muiden toimijoiden kirjoituksissa ja lausunnoissa tilanne oli toinen: esimerkiksi toiseuttamisymmärrystä ilmentävät lausunnot olivat suurimmaksi osaksi toimittajien haastattelemilta tai mielipidekirjoituksia laatineilta tutkijoilta ja kansalaisilta. Tämän aineiston valossa näyttää siis siltä, että toiseuttamissokeutta ylläpitävä ja esiin tuova ulottuvuus yhteiskunnallisessa keskustelussa painottuu nimenomaan valtaapitävien poliittisten päättäjien ylläpitämään ja heihin liittyvään diskurssiin.

Sekä olettamukset seksuaalirikoksista epäillyistä henkilöistä ulkomaalaistaustaisina "toisina" että ajatukset itseystä ja suomalaisesta tasa-arvoa vaalivasta arvopohjasta liittyvät samalla ajatukseen siitä, että seksuaalirikosepäilyt ovat jotakin aivan ennen kokematon. Uutisoinnissa ja mediassa eri toimijoille annetuissa puheenvuoroissa olikin silmiinpistävää, että Oulun rikosepäilyjä käsiteltiin kriisitilan näkökulmasta. Tilanteessa korostuivat rikosepäilyjen erityisyys ja poikkeuksellisuus, kuten seuraava sitaatti havainnollistaa:

[...] eduskuntaryhmän puheenjohtaja [...] oli kertonut kutsuvansa kaikki eduskuntaryhmät koolle Oulun ja Helsingin seksuaalirikosepäilyjen takia. (A47)

Tämä liittyy Ahmedin (2000, 32) ajatukseen toiseuteen ja erilaisuuteen heijastamistamme vaaroista ja uhkakuvista. Tulkitsen yllä olevan sitaatin ilmentävän oletusta siitä, että sukupuolistunut ja seksuaalisuutta loukkaava väkivalta on jotakin, joka tulee muiden, erilaisten tuomana ja joka ei ole ominaista suomalaisessa kulttuurissa. Leimallista on myös, että tapahtumat saavat poliitikot hereille ja tietynlaiseen valmiustilaan, jossa hätäkokouksia, uusia lakiehdotuksia ja toimintamalleja pannaan alulle:

Hallitus ja oppositio pääsivät yhteisymmärrykseen siitä, että seksuaalirikoksia koskevia lakeja aletaan kiristää jo tällä vaalikaudella. Taustalla ovat epäilyt ulkomaalaisten alaikäisiin kohdistamista seksuaalirikoksista. Eduskunnassa keskusteltiin myös maahanmuuttoa koskevien lakien tiukentamisesta. (A60)

Valiokuntien tulee myös lisätä kokousten määrää, jotta lait saadaan käsiteltyä, eduskuntaryhmät linjasivat. Hallitukselta puolestaan toivotaan lisäbudjettia, jotta esimerkiksi nettipoliisitoiminnalla ja poliisin rikostutkinnalla sekä rikosten uhrien auttamisella olisi lisää resursseja. (A60)

Naisten ja lasten seksuaalinen hyväksikäyttö ja sukupuolistunut väkivalta eivät kuitenkaan ole uusia ilmiöitä Suomessakaan, päättäjät eivät vain ole aikaisemmin reagoineet niihin näin voimakkaasti. Vaikka yllä olevissa sitaateissa ei eksplisiittisesti sanota, että väkivallan tekijöiden ei-kantasuomalaisuus olisi kriisitila-ajattelun taustalla, asia kuitenkin näyttäytyy teksteissä tässä valossa. ”Kotoperäisen”, jatkuvasti tapahtuvan sukupuolistuneen väkivallan vuoksi on tuskin koskaan järjestetty yhtäkään kriisikokousta tai tiedotustilaisuutta taikka valmisteltu pikavauhtia lisäbudjettia tai uutta lakimuutosta. Tällaisen ajattelumallin, jossa uhka projisoidaan tuntemattomaan ”toiseen”, voi tulkita osoittavan heikkoa oman kulttuurin itsereflektiokykyä sekä sallivan meille sokeuden itse harjoittamaamme väkivaltaa kohtaan ja käsityksen väkivallasta poikkeuksellisena ja epätavallisena: asiana, joka aina tulee yksityisen piiriin, puhtaan ja turvallisen kodin, ulkopuolelta (ks. Ahmed 2000, 36). Mielestäni pitäisi korostaa, että koti tai kotimaa itsessään ei ole toiseudesta vapaa, vaikka Ahmedin (2000, 88) kuvaama puhtaan kodin narratiivi

niin olettaa, vaan kodissa, yksityisyydessä sekä omassa elinpiirissämme ja kulttuurissamme on jo valmiiksi toiseutta eikä se koskaan ole koostunut pelkästä itseystestä.

Dualistisen ajattelutavan, joka korostaa eroja ja erilaisuutta, voidaan nähdä luovan helposti ristiriitoja ihmisten ja jopa kulttuurien välillä ja sivuuttavan yhtäläisyydet. Ajatus kulttuurien välisestä törmäyksestä näkyy myös aineistossani. Ilmaisut, jotka korostavat turvapaikanhakijoiden ja maahanmuuttajien arvojen erilaisuutta ja vinoutuneisuutta ja samalla ”meidän” kategoriaan liitettyjen arvojen kunniallisuutta, korostavat ristiriitaa kulttuurien välillä, kuten haastateltujen ministerien lausunnoista käy ilmi:

Kotoutumisessa on kiinnitettävä enemmän huomiota suomalaisen yhteiskunnan perusarvoihin ja siihen, että niitä pitää pystyä täällä kunnioittamaan. (A44)

On täysin pöyristyttävää, että kukaan kuvittelee, että suomalaisessa yhteiskunnassa voisi näin toimia. (A7)

On jotenkin pöyristyttävää, että suomalaisessa yhteiskunnassa pöyristytään tästä nyt, kun ulkomaalaistaustaisten teot ovat nousseet esiin, vaikka sukupuolistunutta väkivaltaa on tapahtunut aina ja tapahtuu edelleen valtaväestöön kuuluvien suomalaisten itsensä tekemänä. Media-aineiston kautta välittyy kuva, jonka mukaan nyt ajatellaan ja toimitaan kuin ongelma olisi uusi. Tuntuu selvältä, että näin voimakasta toiseuttamissokeutta ei selitä pelkästään ”toisten” tekojen ylikorostaminen vaan myös yksityisen piirin voimakas rajaaminen pois tarkastelusta. Ajatellaan, että kodin ja yksityisen piirissä ei voi tapahtua sukupuolistunutta väkivaltaa.

5.2.3. Näkemyksiä ratkaisuksista

Seuraavaksi analysoin sitä, millaisia keinoja aineiston teksteissä esitettiin sukupuolistuneen väkivallan kitkemiseksi. Monet esitetyt keinot olivat tulkintani mukaan pinnallisia ja ilmensivät toiseuttamissokeutta, mutta joukossa oli myös syvällisempää, aitoa toiseuttamisymmärrystä ilmentävää ratkaisujattelua.

Suurimpien eduskuntaryhmien puheenjohtajilta kysyttiin (A44), miten seksuaalirikoksia voitaisiin estää. Puheenjohtajien vastauksissa ei puhuttu seksuaalisesta väkivallasta yleisenä, globaalisti ilmenevänä,

rakenteellisena, maskuliinisen hegemonisen väkivaltakulttuurin ongelmana. Oulun seksuaalirikosepäilyt liittyivät puheenjohtajien mukaan maahanmuuttoa ja kotoutumista koskeviin kysymyksiin. Osalle puheenjohtajista seksuaalirikollisuuden ehkäiseminen liittyi pehmeämpiin menetelmiin kuten kotouttamiseen, työllistämiseen ja koulutukseen, kun taas toiset puolsivat tiukempaa maahanmuuttopolitiikkaa ja turvapaikan myöntämisen käytäntöjä. Ongelman juuri oli kuitenkin kaikille sama – toisten, erilaisten arvojen omaavien ryhmien tulo Suomeen.

Aikaisemmin mainittua monimuotoisuuden huonoa tunnistamista ilmentää myös ajatus siitä, että maahanmuuttajat ja ei-kantasuomalaisiin ryhmiin kuuluvat henkilöt olisivat ryhmänä tavalla tai toisella kollektiivisessa vastuussa yksittäisten ulkomaalaistaustaisten tekemistä rikoksista, kuten esimerkiksi tasavallan presidentin uudenvuodenpuheesta uutisoitiin:

Tasavallan presidentti kehotti tämänvuotisessa uudenvuodenpuheessaan maahanmuuttajaryhmiä kantamaan vastuuta jäsenistään ”omiaan ohjaamalla”. (A29)

Toiseuttamissokeuteen viittaa se, että kantasuomalaisten tekemässä seksuaalirikollisuudessa valtion päämies ei liene koskaan ilmaissut asiaa niin, että suomalaisten tai suomalaisuuden piiriin kuuluvat henkilöt olisivat vastuussa omiensa ohjaamisesta.

Eräänä seksuaalirikoksia ehkäisevänä keinona aineistossa korostui myös lasten ja nuorten varoittamiseen ja vanhempien toimintaohjeisiin ja vastuuseen liittyvä puhe, kuten seuraava mielipidekirjoituksesta poimittu sitaatti osoittaa:

Jos murrosikäiset roikkuvat kaduilla ja ostoskeskuksissa tuntikausia ilman valvontaa tai seilaavat netissä ilman kontrollia, [vanhempien] vastuunkantaminen on kovin heikolla pohjalla. (A66)

Varoittavissa teksteissä fokus ei niinkään ollut seksuaalirikosten tai maskuliinisen, sukupuolistuneeseen väkivaltaan taipuvaisen käyttäytymismallin ehkäisemisessä. Syvään juurtuneiden ja rakenteellisten kulttuuristen tekijöiden ongelmallisuutta ei tuotu esille. Pikemminkin korostettiin, että seksuaalirikollisuus voidaan kitkeä, kunhan rikosten kohteiksi joutuvat lapset ja nuoret sekä heidän

vanhempansa ovat tarpeeksi varuillaan internetissä ja varovat siellä saalistavia miehiä. Näin ollen sukupuolistuneen väkivallan ehkäiseminen jäisi ensi sijaisesti sen kohteiden vastuulle.

Aineistossa oli kuitenkin myös kirjoituksia, joissa tuotiin esiin kriittisyyttä omaa kulttuurista kontekstia kohtaan ja ymmärrettiin toiseuttamisen mekanismeja. Ne olivat usein mielipidekirjoituksia, joiden tekijöinä olivat erityisesti tutkimuksen parissa työskentelevät kansalaiset (ks. esim. A78, A89). Esimerkiksi mediatutkijoilla vaikutti olevan selvästikin toiseuttamisymmärrystä, mutta on valitettavaa, että se pääsee yhteiskunnassamme esiin vasta, kun poliitikot, valtion virkahenkilöt tai media olivat luoneet toiseuttamissokeaa ilmapiiriä. Olisi tärkeää, että oman kulttuurin kriittistä itsereflektiota ilmenisi muulloinkin kuin vain vastauksena toiseuttamissokeudelle ja ”muiden” (toiseutettujen) ihmisryhmien tekojen negatiivisävytteiselle uutisoinnille. Toisaalta myös se, että media antoi huomiota ja tilaa tutkijoille ja kriittisille äänille sekä ymmärsi oman vastuuasemansa sukupuolistunutta väkivaltaa ja seksuaalirikoksia käsittelevässä uutisoinnissa, tarkoittaa, että toimittajat tietyllä tavalla ymmärtävät toiseuttamissokeuden olemassaolon.

Aineiston kriittiset, toiseuttamisymmärrystä esiin nostavat tekstit ja lausunnot kritisoivat myös ajatusta naisten oikeuksien toteutumisesta Suomessa. Esimerkkinä toiseuttamisymmärryksestä on sitaatti mielipidekirjoituksesta:

Jos haluat puolustaa naisten ja tyttöjen ihmisoikeuksia, ole kiltti ja elä tästedes silmät auki myös suhteessa sisäryhmiisi. On helppoa ulkoistaa pelottava vieraaseen, mutta se on vaarallinen vääristymä eikä palvele ketään, varsinkaan uhria. (A64)

Sitaatti tiivistää sen, että Oulun seksuaalirikosepäilyjen tulo julkisuuteen olisi ollut oivallinen tilaisuus puhua yleisesti naisten oikeuksista ja sukupuolistuneesta väkivallasta kulttuurisena ongelmana, jonka oletetaan ”suomalaisen arvopohjan” mukaan olevan kovin tärkeä. Kuitenkin uutisoinnin fokus oli maahanmuutossa, turvapaikkakäytännöissä ja ulkomaalaisen rikollisuuden torjunnassa. Tätä voi pitää osoituksena siitä, että oman kulttuurin toiseuttavia käytäntöjä tai epäkohtia ei tunnisteta järin hyvin, vaan seksuaalisuutta loukkaavan rikollisuuden ajatellaan olevan vierasta suomalaisessa kulttuurissa. Tällainen itsereflektion puute näyttäytyi tekopyhyytenä ja ristiriitaisuutena peräänkuuluttamalla naisten oikeuksia ja korostamalla niiden kunnioittamisen tärkeyttä suomalaisessa yhteiskunnassa. Kuitenkaan fyysisestä koskemattomuudesta ja sukupuolistuneesta väkivallasta ei puhuttu yleisemmällä tasolla, vaikka tilastojen

mukaan naisten fyysistä koskemattomuutta loukataan koko ajan ja lähisuhdeväkivaltatilastot Suomessa eivät ole kaunista katseltavaa.

Aineistosta löytyi myös kriittisiä puheenvuoroja, joissa ihmeteltiin, miksi laaja yhteiskunnallinen ongelma, joka moniin muihin maihin verrattuna on Suomessa erityisen usein esiintyvää, yhtäkkiä muuttuu pelkästään maahanmuuttoon, turvapaikanhakuun ja siirtolaisuuteen liittyväksi ongelmaksi? Alla on tästä kaksi esimerkkiä, jotka on otettu tutkijan haastattelusta.

[...] pätee sääntö, että kun asiaan liittyy ulkomaalaisia, keskustelu muuttuu kuin taikaiskusta. (A80)

[...] seksuaalirikollisuus nousee poliittiselle agendalle vain silloin, kun halutaan voittaa poliittisia pisteitä maahanmuuttoa koskevassa keskustelussa. (A80)

Mielipidekirjoittajat halusivat muistuttaa, että sukupuolistunut väkivalta ei ole kytköksissä tiettyyn kulttuuriin tai etnisyyteen:

Kyseessä ei ole maahanmuuttajien synnyttämä ilmiö. Siksi on hieman erikoista, että vasta maahanmuuttajien tekemänä se tuntuu korostuvan. (A80)

[...] näissä hyökkäyksissä ei ole kyse erilaisesta kulttuurista tai etnisyydestä. Miesten seksuaalista ja muuta väkivaltaa kohdistuu naisiin säännönmukaisesti joka puolella maailmaa, huomattavan paljon myös suomalaisessa kulttuurissa. (A89)

Se, että osassa aineiston teksteistä tuotiin esiin kriittisiä, orientalistisia rakenteita kritisoivia sävyjä ja tiedostettiin toiseuttamissokeuden ongelmallisuus, on sinänsä erinomainen asia, kunhan emme ajattele sen kumoavan toiseuttamissokeutta ilmentäviä lausuntoja. Ristiriitaisuutta kritisoivat mielipidekirjoitukset ja lausunnot osoittavat, että Helsingin Sanomat antoi palstatilaa myös tiedostaville puheenvuoroille ja on tietoinen ainakin jossain määrin sukupuolistuneen väkivallan kompleksisuudesta. Tietynlainen toiseuttamisymmärrys ja oman kulttuurin ongelmakohtien tiedostaminen ei kuitenkaan tarkoita, etteikö toiseuttamissokeutta ja kulttuurista itsekritiikin puutetta esiintyisi toisessa kontekstissa.

6. Loppupäätelmät

Tutkielman tärkeimmät tulokset

Tässä tutkielmassa olen kehittänyt toiseuttamissokeuden käsitteen, analysoinut sen avulla sukupuolistuneeseen väkivaltaan suhtautumiseen liittyvää ristiriitaisuutta sekä tulkinnut ristiriitaa orientalismin ja feministisen turvallisuudentutkimuksen teorioiden kautta. Näin olen pyrkinyt tuomaan yhteiskuntaamme lisää ymmärrystä toiseuttamissokeuden ilmiöstä ja erityisesti sitä ilmentävästä ristiriitaisuudesta sukupuolistuneeseen väkivaltaan suhtautumisessa. Tämän ristiriitaisuuden, jossa kategorialtaan ”toisten” tekemää väkivaltaa korostetaan, kun taas oman yhteisön tai ryhmän sisällä tapahtuvaa samankaltaista väkivaltaa vähätellään, voi tulkita osoituksena heikosta kyvystä reflektoida omaa kulttuuria ja kaksinaismoralistisena. Olen pyrkinyt tutkielmassani tekemään tämän asetelman näkyväksi ja purkamaan sitä. Aineistoni analyysin mukaan näyttää siltä, että ristiriitaisuus on ainakin sanomalehtikirjoittelussa huolestuttavan voimakasta. Ahmediin (2017, 157) pohjaten väitän, että tämänkaltaiset ristiriitaisuudet eivät purkaannu ilman syvällisiä ja rakenteellisia muutoksia. Nämä muutokset taas käsitykseni mukaan edellyttävät oman yhteisön tarkastelua reflektiivisesti, koska – kuten Lippert (2018) toteaa – itsereflektion kautta syntyy usein muutosta.

Pidän merkittävänä ongelmana sitä, että orientalistiset ja rasistiset ajattelumallit haittaavat sukupuolistuneeseen väkivaltaan liittyvän kokonaiskuvan luomista ja rakenteellisten ongelmien ratkaisemisesta. Haluankin tuoda esille, että sukupuolistuneen väkivallan teot eivät ole vain tietyille kulttuureille luontainen piirre eikä mitään kulttuuria tai yhteisöä voi luonnehtia sukupuolistuneessa mielessä ”väkivallattomaksi”. Kuten tilastot ja aineistonikin osoittavat, seksuaalisuutta loukkaavaa ja sukupuolistunutta väkivaltaa tapahtuu eri tavoin ja eri mittakaavassa kulttuurista riippumatta. Jos haluamme kulttuuriemme muuttuvan siten, että sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyvää väkivaltaa ja vallankäyttöä ei enää häivytetä ja normalisoida, on meidän tarkasteltava kriittisesti kaikkia kulttuureja, niiden erityispiirteitä unohtamatta, sekä kulttuuripiirien ja identiteettien risteymiä ja dynaamisesti muuttuvaa maailmaamme.

Tutkielmassani olen purkanut toiseuttamisen teorian ja kulttuurisen itsereflektion puutteen tunnistamisen ja niiden pohjalta tehdyn toiseuttamissokeuden sanallistamisen kautta tietynlaista vastakkainasettelua maailmasta. Dualistisen ajattelun vuoksi ”toinen” voidaan tulkita länsimaisessa keskustelussa uhan ja vaaran luojana, ja toisaalta toiseuttamisen prosessi mahdollistaa sen, että jotkin uhat sivuutetaan. Nähdäkseni Oulun ja Töysän tapausten uutisoinnissa kävi juuri näin:

ulkomaalaistaustaisten teot nostettiin esiin uhkaavina samaan aikaan, kun jatkuvat, ”omien” toimesta tapahtuvat vastaavat teot sivuutettiin. Jos emme näkisi ilmiötä ja tapahtumia maailmassa niin mustavalkoisesti ja yksinkertaistettuina, vaan pystyisimme reflektoimaan myös omaa kulttuuriamme ja sen ongelmakohtia, uskon, että rajanveto kahden kategorian – ”meidän” ja ”heidän” – välillä lieventyisi. Silloin myös ryhmien yhtäläisyydet ja yleiset, kaikkialla havaittavissa olevat toiseuttavat ja ongelmalliset rakenteet olisi helpompi havaita ja purkaa.

Toivon myös, että vaikka tutkielmani keskiössä on yksittäinen ristiriita ja lehtikirjoituksista koostuvan aineistoni sisällönanalyysi käsitteli yksittäisiä, yksittäisten henkilöiden ilmaisuja, puheenvuoroja ja mielipiteitä, niin ne kuitenkin nähtäisiin osana suurempaa ilmiötä. Esimerkiksi Ahmed (2006, 111) toteaa, että kolonialismin rakenteellisuus ja näiden rakenteiden värittämät globaalit narratiivit eivät unohdu, vaan ne elävät eteenpäin rodullistetuissa kehoissa. Tämän pohjalta esitän, että aineistoni paikalliset, yksittäiset sanomalehtitekstit ovat heijastumia yleisistä ja globaaleista kolonialismiin linkittyneistä valta-asetelmista.

Orientalistinen kuvasto on hyvin ajankohtainen juuri nyt, koska maailma on globaalimpi kuin koskaan ja muuttovirtojen, konflikteista kumpuavan pakolaisuuden ja monikansallisuuden kautta ihmisten väliset valtarakenteet näyttäytyvät uudessa valossa (ks. esim. Samiei 2010, 1148). Orientalistisia piirteitä omaavan, toiseuttamissokean poliittisen retoriikan yleisyyttä ei nähdäkseni kuitenkaan juuri tiedosteta. Orientalistiset rakenteet tekevät yhä maailmasta valkoisen ja tietynlaiselle itseydelle sopivan. Näin ollen maailma on – kuten Ahmed (2006, 111) sanoo – myös ”valmis” tietynlaisille ihmiskehoille, jotka ovat pääasiassa valkoisia ja länsimaisia.

Aineistoni perusteella ristiriitaa suhtautumisessa sukupuolistuneeseen väkivaltaan voidaan perustellusti tulkita orientalististen ajatustottumusten heijastumana: kun jotkut rodullistetut, islamilaisesta kulttuuripiiristä tulevat maahanmuuttajat syyllistyvät seksuaalisuutta loukkaaviin rikoksiin, ajatellaan herkästi kaikkien muidenkin tähän ryhmään luettujen olevan taipuvaisia vastaavaan ja uhkaa aletaan liioitella. Itsereflektion puute estää näkemästä vastaavia epäkohtia omassa ryhmässä ja ymmärtämästä, että ”muut” ovat samalla tavoin heterogeeninen ryhmä kuin ”me”. Toiseuttamissoikeus lamaannuttaa analyyttisen näkökyvyn, ja orientalismiin perustuva dikotomia voimistaa ilmiötä. Jos kulttuurissamme ei tuotettaisi esimerkiksi aineistoni ilmentämää kahtiajakoa barbaarisiin ja yliseksuaalisiin, ”heihin” kuuluviin miehiin sekä sivistyneisiin valkoisiin ”meikäläisiin”, kaikkia tekoja voitaisiin katsoa samalla tavalla ja esimerkiksi uutisointi voisi olla tasapuolisempaa ja noudattelisi paremmin tilastoista ilmenevää todellista väkivallan uhkaa.

Orientalistiseen, julkilausumattomaan ennakkoasenteeseen kuuluu myös itsereflektiokyvyn puutetta heijastava ajatus siitä, että ”hyvä”, ”demokraattinen” ja ”oikeudenmukainen” länsi voi kitkeä barbaarisesta ”toisesta” aggressiiviset ja poikkeavat puolet. Tullessaan tänne ”toisten” täytyy sitoutua ”länsimaisiin arvoihin” ja karistaa itsestään ne ominaisuudet, jotka orientalistiset rakenteet automaattisesti liittävät ”toisista” vallitseviin mielikuviin. Vasta sitten he ovat tervetulleita osaksi ”meidän” yhteiskuntaa. Nostankin tuloksiani kiteyttävän osion lopuksi esiin vielä yhden sitaatin, joka on poimittu sisäministeri Petteri Orpon sekä tasa-arvoasioista vastaavan perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehulan vuonna 2016 mediassa julkaisemasta kolumnista (Orpo & Rehula 2016). Kolumnissa kyllä kuvataan laajasti ja osin ansiokkaastikin sukupuolistuneen väkivallan problematiikkaa, mutta kuitenkin ainoa ryhmä, joka selvästi nimetään väkivaltaa harjoittavaksi, on ”Suomeen tulijat”:

Kaikille Suomeen tuleville tulee tehdä selväksi, että Suomessa sekä miehillä että naisilla on täysi ruumiillinen koskemattomuus kaikissa tilanteissa – ja että lakien rikkomisesta rangaistaan.

Olisi tärkeää, että ministerien kirjoituksissa selvästi tuotaisiin esiin myös se fakta, että pääosa sukupuolistuneesta väkivallasta on kuitenkin kantasuomalaisen tekemää. Niin kauan kuin tätä ei tehdä, on vaarana, että rodullistava ja epäoikeudenmukainen maailmanjärjestys toistuu tiedostamattomien ennakkoasenteiden ja juurtuneiden ennakkoluulojemme mukana. Nämä ennakkoasenteet myös vahvistavat omalta osaltaan kulttuurimme toiseuttamissokeutta ja näkyvät sukupuolistuneeseen väkivaltaan suhtautumiseen liittyvässä ristiriidassa.

Kriittistä reflektointia ja jatkotutkimusideoita

Aineistoni oli rajoitettu kooltaan opinnäytetyöhön sopivaksi, minkä vuoksi siitä ei voinut tehdä kovin laajaa. Sen perusteella on esimerkiksi oltava hiukan varovainen analysoitaessa lähisuhteiden väkivaltaan suhtautumista mediassa, koska Oulun ja Töysän seksuaalirikosepäilyihin liittyvä uutisointi dominoi niin voimakkaasti nyt käyttämäni aineistoa. Työhön olisi tullut lisäarvoa, jos olisi ollut mahdollista kerätä kolmas aineisto Helsingin Sanomista sellaisena ajanjaksona, jolloin mitään suurta mediahuomiota saanutta, seksuaalisuutta loukkaavaan väkivaltaan liittyvää tapahtumasarjaa ei olisi ollut pinnalla. Tällaisen aineiston avulla olisi ehkä saanut tarkemman kuvan lähisuhteiden väkivaltaan liittyvästä

sanomalehtikirjoittelusta yleisemmin. Toisaalta mielestäni onnistuin rakentamaan teoreettisen viitekehysten ristiriidalle, joka liittyy sukupuolistuneeseen väkivaltaan suhtautumiseen. Tämä viitekehys on hyvä pohja jatkotutkimukselle. Sanomalehtiaineisto kuvastaa vain yhtä tarkastelukulmaa ristiriidasta, ja laajentamalla tutkimusta toisen tyyppiin aineistoihin sukupuolistuneen väkivallan ilmiöstä voitaisiin saada esiin vielä paljon lisää uusia ulottuvuuksia. Aineistojen keruukohteita voisivat olla esimerkiksi nettikirjoittelu, haastattelut väkivallan kohteiden kokemuksista, kansainväliset vertailut tai lainsäädännölliset tarkastelut.

Tutkielmani pohjalta on siis hyvät edellytykset jatkaa tutkimusta toiseuttamissokeuden, kulttuuristen ristiriitaisuuksien ja sukupuolistuneen väkivallan aihepiireistä. Esimerkiksi suhtautuminen maahanmuuttajayhteisöihin kohdistuvaan väkivaltaan ja sen ristiriitaisuuksiin vaatisi jatkotutkimuksia. Toisaalta ulkomaalaistaustaisiin naisiin kohdistuva väkivalta maahanmuuttajayhteisöjen sisällä olisi myös tärkeä tutkimusaihe, kuten aikaisemmin mainitsin. Myös itsereflektion puute ja ristiriitainen suhtautuminen ilmiöihin jo valmiiksi progressiivisten ja emansipatoristen yhteiskunnallisten liikkeiden sisällä olisi mielenkiintoinen tutkimusaihe. Olisi esimerkiksi kiinnostavaa tutkia, soveltuuko toiseuttamissokeuden käsite feministisen liikkeen omien ristiriitaisten olettamusten ja käytäntöjen tutkimiseen.

Tutkielman analyysin taustaksi luotu toiseuttamissokeuden käsite kaipaa yleisesti laajempaa keskustelua, analyysiä sekä vakiinnuttamista. Yhteiskunnassamme on paljon ristiriitaisia ja kaksinaismoralistisia tapoja, ilmiöitä ja ajattelukokonaisuuksia, joiden havaitseminen oman viiteryhmän sisältä on vaikeaa – mutta juuri siksi niin tärkeää. Pyrin siihen, että tutkielmani inspiroi näiden ristiriitojen tunnistamiseen ja purkamiseen.

Lähteet

- Abu-Lughod, L. (2013) *Do Muslim Women Need Saving?* Cambridge: Harvard University Press.
- Ahmad, A. N. (2009) Bodies That (Don't) Matter: Desire, Eroticism and Melancholia in Pakistani Labour Migration. *Mobilities* 4:3, 309-327.
- Ahmed, L. (1992) *Women and gender in Islam: Historical roots of a modern debate*. New Haven: Yale University Press.
- Ahmed, S. (2000) *Strange Encounters: Embodied Others in Post-Coloniality*. London: Routledge.
- Ahmed, S. (2006) *Queer phenomenology: Orientations, objects, others*. Durham: Duke University Press.
- Ahmed, S. (2017) *Living a feminist life*. Durham: Duke University Press.
- Ahmed, S. (2018) *Tunteiden kulttuuripolitiikka*. Suom. Halttunen-Riikonen, E. & Eurooppalaisen filosofian seura ry. Tampere: Niin & näin.
- Amnesty International Suomen osasto (2019) *Oikeuksien arpapeli: Naisiin kohdistuvat raiskausrikokset ja uhrien oikeuksien toteutuminen Suomessa*. Luettu 10.12.2019 osoitteessa: https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/frantic/amnesty-fi/2019/03/06061152/Oikeuksien-arpapeli_final.pdf
- Amar, P. (2011) Middle East Masculinity Studies: Discourses of "Men in Crisis," Industries of Gender in Revolution. *Journal of Middle East Women's Studies* 7:3, 36-70.
- Anthias, F. & Yuval-Davis, N. (1992) *Racialized boundaries: Race, nation, gender, colour and class and the anti-racist struggle*. London: Routledge.
- Aydin, C. (2017) *The Idea of the Muslim World: A Global Intellectual History*. Cambridge: Harvard University Press.
- Bhabha, H. K. (1995) *The location of culture*. London: Routledge.
- Bhattacharyya, G. (2008) *Dangerous brown men: Exploiting sex, violence and feminism in the 'war on terror'*. London: Zed Books.
- Bowker, G. C. & Star, S. L. (1999) *Sorting things out: Classification and its consequences*. Cambridge: The MIT Press.
- Butler, J. (1990) *Gender trouble: Feminism and the subversion of identity*. New York: Routledge.
- Case, K. A. (2012) Discovering the Privilege of Whiteness: White Women's Reflections on Anti-racist Identity and Ally Behavior. *Journal of Social Issues* 68:1, 78-96.
- CEDAW (2014) Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women. *Concluding observations on the seventh periodic report of Finland*. Luettu 10.12.2019 osoitteessa: <https://www.icj.org/wp-content/uploads/2014/10/Concluding-Observations-CEDAW-Finland-2014-eng.pdf>

Ciftci, S. (2012) Islamophobia and Threat Perceptions: Explaining Anti-Muslim Sentiment in the West. *Journal on Muslim Minority Affairs* 32:3, 293-309.

Council of Europe (2011) Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta. Council of Europe Treaty Series, No. 210. Luettu 10.12.2019 osoitteessa: <https://rm.coe.int/1680462532>

Davidson, M., Schwartz, J., & Waldo, M. (2012) Prevention of Intimate Partner Violence. Teoksessa Vera, E. (toim.) *The Oxford Handbook of Prevention in Counseling Psychology*. Oxford University Press.

De Beauvoir, S. (1993 [1949]) *Toinen sukupuoli*. 2. painos. Suom. Suni, A. Helsinki: Kirjayhtymä.

Eriksson, M., Hester, M., Keskinen, S., & Pringle, K. (2005) *Tackling men's violence in families: Nordic issues and dilemmas*. Bristol: Policy.

Gatens, M. (1991) *Feminism and Philosophy. Perspectives on Difference and Equality*. Cambridge: Polity.

Gentry, C. E., Shepherd, L. J. & Sjoberg, L. (2018) *Routledge handbook of gender and security* (1st edition). London: Routledge, Taylor & Francis Group.

Guerrero, L. (2009) Fear and Negation in the American Racial Imaginary: Black Masculinity in the Wars on Terror and Same-Sex Marriage. Teoksessa Bloodsworth-Lugo, M. K., & Lugo-Lugo, C. R. (toim.) *A New Kind of Containment: "the War on Terror," Race, and Sexuality*. Amsterdam: Brill Rodop, 39-50.

Enloe, C. H. (2014 [1989]) *Bananas, beaches and bases: Making feminist sense of international politics*. 2. painos. California: University of California Press.

Finlex (1986) Kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus. Valtionsopimus 68/1986. Luettu 10.12.2019 osoitteessa: https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1986/19860068/19860068_2

Finlex (1998) Rikoslaki 20. luku (24.7.1998/563) Seksuaalirikoksista. Luettu 10.12.2019 osoitteessa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L20>

Finlex (2015) Valtioneuvoston asetus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta. Valtionsopimus 53/2015. Luettu 10.12.2019 osoitteessa: <https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2015/20150053>

Fitz-Gibbon, K., Walklate, S., McCulloch, J. & Maher, J. (2018) *Intimate partner Violence, risk and security: Securing women's lives in a global world* (1st edition). London: Routledge, Taylor & Francis Group.

Foucault, M. (2010 [1976]) *Seksuaalisuuden historia*. Suom. Sivenius, K. Helsinki: Gaudeamus.

FRA (2014) The European Union Agency for Fundamental Rights. *Violence against women: an EU-wide survey: Main results*. Luettu 10.12.2019 osoitteessa: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf

- Gillespie, A. (2006) *Becoming other: From social interaction to self-reflection*. Greenwich: Information AgePub.
- Green, T. H. (2015) *The fear of Islam: An introduction to Islamophobia in the west*. Minneapolis: Fortress Press.
- GREVIO (2019) Evaluation Report on legislative and other measures giving effect to the provisions of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention) Finland. Luettu 10.12.2019 osoitteessa: <https://rm.coe.int/grevio-report-on-finland/168097129d>
- Haldrup, M. (2006) Practical orientalism - bodies, everyday life and the construction of otherness. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography* 88:2, 173-184.
- Hallaq, W. (2018). *Restating Orientalism: A Critique of Modern Knowledge*. New York: Columbia University Press.
- Happonen, P. (2019) Nämä 7 asiaa tiedämme nyt seksuaalirikostutkinnasta – yhden lapsiuhrin epäilty hyväksikäyttö kestänyt jopa 10 vuotta. *YLE Uutiset* 28.3.2019. Luettu 10.12.2019 osoitteessa: <https://yle.fi/uutiset/3-10710906>
- Hautanen, T., Honkatukia, P., Kainulainen, H. & Niemi, J. (2017) *Sukupuolistunut väkivalta: Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma*. Tampere: Vastapaino.
- Hearn, J. & McKie, L. (2010) Gendered and Social Hierarchies in Problem Representation and Policy Processes: "Domestic Violence" in Finland and Scotland. *Violence Against Women* 16:2, 136-158.
- Innes, A. & Steele, B. (2018) Gender and everyday violence. Teoksessa Gentry, C. E., Shepherd, L. J. & Sjoberg, L. (toim.) *Routledge handbook of gender and security* (1st edition). London: Routledge, Taylor & Francis Group, 151-159.
- Irni, S., Keskinen, S., Mulinari, D. & Tuori, S. (2009) *Complying with colonialism: Gender, race and ethnicity in the Nordic region*. Farnham: Ashgate.
- Jalagin, S. (2005) Japanilais-suomalainen rakkaustarina: Etnisyyden rajankäyntiä lähetystyössä. Teoksessa Löytty, O. (toim.) *Rajanylityksiä: Tutkimusreitit toiseuden tuolle puolen*. Helsinki: Gaudeamus, 64-86.
- Jiwani, Y. (2005) Walking a tightrope: The many faces of violence in the lives of racialized immigrant girls and young women. *Violence Against Women* 11:7, 846-887.
- Jokinen, A. (2000) *Panssaroitu maskuliinisuus: Mies, väkivalta ja kulttuuri*. Tampere: Tampere University Press.
- Kaartinen, M. (2004) *Neekerikammo: Kirjoituksia vieraan pelosta*. Turku: Turun yliopisto, kulttuurihistoria.
- Kainulainen, H. (2017) Raiskaus - myyttejä ja todellisuutta. Teoksessa Hautanen, T., Honkatukia, P., Kainulainen, H. & Niemi, J. (toim.) *Sukupuolistunut väkivalta: Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma*. Tampere: Vastapaino.

Kelly, L. & Radford, J. (1998) *Sexual Violence Against Women and Girls: An Approach to an International Overview*. Teoksessa Dobash, R. & Dobash, R. E. (toim.) *Rethinking Violence Against Women*. Thousand Oaks, California: SAGE Publications, 53-76.

Kemppainen, S. (2019) Nuorin Oulussa viime kuukausina paljastuneiden törkeiden seksuaalirikosten uhri vain muutaman vuoden ikäinen – Poliisi: Kyse on perheen sisäisistä teoista. *Kaleva* 21.2.2019. Luettu 10.12.2019 osoitteessa: <https://www.kaleva.fi/uutiset/oulu/nuorin-oulussa-viime-kuukausina-paljastuneiden-torkeiden-seksuaalirikosten-uhri-vain-muutaman-vuoden-ikainen-poliisi-kyse-on-perheen-sisaisista-teoista/815714/>

Kerkelä, L. (2019) Poliisi täsmentää tietoja seksuaalirikosepäilyistä. *Helsingin Sanomat* 4.4.2018, A17.

Keskinen, S. (2011) Borders of the Finnish Nation: Media Politics and Rape by 'Foreign' Perpetrators. Teoksessa Eide, E. & Nikunen, K. (toim.) *Media in motion: Cultural complexity and migration in the Nordic region*. Farnham: Ashgate Pub, 107-124.

Keskinen, S. (2017) Securitized Intimacies, Welfare State and the "Other" Family. *Social Politics: International Studies in Gender, State and Society* 24:2, 154-177.

Keskinen, S. (2018) The 'crisis' of white hegemony, neonationalist femininities and antiracist feminism. *Women's Studies International Forum*, 68(C), 157-163.

Khalid, M. (2018) Gender, Race, and the Insecurity of 'Security'. Teoksessa Gentry, C. E., Shepherd, L. J. & Sjoberg, L. (toim.) *Routledge handbook of gender and security* (1st edition). London: Routledge, Taylor & Francis Group, 37-47.

Kotanen, R. (2016) Seksuaalirikosten sääntelyn perusteet eläneet ajan mukana. *Haaste-lehti*. [Rikoksentorjuntaneuvoston ja oikeusministeriön julkaisu.] Luettu 10.12.2019 osoitteessa: <https://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste22016/seksuaalirikostensaantelynperusteetelane-etajanmukana.html>

Kristeva, J. (1982) *Powers of horror: An essay on abjection*. New York: Columbia University Press.

Lappi-Seppälä, T. & Niemi, H. (2018) Seksuaalirikokset. Teoksessa Niemi, H. (toim.) *Rikollisuustilanne 2017: Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa*. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, 83-106.

Leinonen, A. (2018) Poliisi tutkii lapsen kohdistunutta törkeiden seksuaalirikosten sarjaa Oulussa – seitsemän miestä on vangittu. *Kaleva* 1.12.2018. Luettu 10.12.2019 osoitteessa: <https://www.kaleva.fi/uutiset/oulu/poliisi-tutkii-lapsen-kohdistunutta-torkeiden-seksuaalirikosten-sarjaa-oulussa-seitseman-miestä-on-vangittu/811321/>

Leppävuori, A. (2018) Tämän tiedämme Oulun seksuaalirikosepäilyistä nyt: Kymmenen epäiltyä, joista yksi tavoittamatta, useita kansallisuuksia, kaikki uhrit alle 15. *YLE Uutiset* 5.12.2018. Luettu 10.12.2019 osoitteessa: <https://yle.fi/uutiset/3-10540583>

Levine-Rasky, C. (2013) *Whiteness fractured*. Farnham: Ashgate Publishing Limited.

Lévi-Strauss, C. (1969) *The elementary structures of kinship*. Boston: Beacon Press.

Lewis, R. (1995) *Gendering Orientalism: Race, femininity, and representation*. New York: Routledge.

- Lidman, S. (2015) *Väkivaltakulttuurin perintö: Sukupuoli, asenteet ja historia*. Helsinki: Gaudeamus.
- Lippert, F. (2018) Watching Europe watching its borders. Cultural self-reflection and surveillance in films about migration. *Perspectivas de la Comunicación* 11:1, 95-150.
- López, A. J. (2005) *Postcolonial Whiteness: A Critical Reader on Race and Empire*. Albany: State University of New York Press.
- Lugones, M. (2010) Toward a Decolonial Feminism. *Hypatia* 25:4, 742-759.
- Länkinen, T. (2019) KRP epäilee: Viisi suomalaista mukana kansainvälisessä lapsipornoringissä – kuvissa suomalaisten lasten väkivaltaista hyväksikäyttöä. *YLE Uutiset* 27.3.2019. Luettu 10.12.2019 osoitteessa: <https://yle.fi/uutiset/3-10709360>
- Löytty, O. (2005a) Johdanto. Teoksessa Löytty, O. (toim.) *Rajanylityksiä: Tutkimusreittejä toiseuden tuolle puolen*. Helsinki: Gaudeamus, 7-24.
- Löytty, O. (2005b) Kuka pelkää mustavalkoista miestä. Toiseuttavan katseen rajat. Teoksessa Löytty, O. (toim.) *Rajanylityksiä: Tutkimusreittejä toiseuden tuolle puolen*. Helsinki: Gaudeamus, 87-102.
- Manchanda, N. (2015) Queering the Pashtun: Afghan sexuality in the homonationalist imaginary. *Third World Quarterly* 36:1, 130-146.
- Manchanda, N. (2018) Postcolonialism. Teoksessa Williams, P. D. & McDonald, M. (toim.) *Security Studies: An Introduction*. New York: Routledge, 114-128.
- Mattinen, J. & Mäntymaa, J. (2018) Yle selvitti: Tällaisia ovat Oulun seksuaalirikoksista epäillyt. *YLE Uutiset* 13.12.2018. Luettu 26.8.2019 osoitteessa <https://yle.fi/uutiset/3-10553584>
- Mechanic, J. (2017) The Hypocritical Outrage Over The Yulin Dog Meat Festival. *Huffpost*. Luettu 10.12.2019 osoitteessa: https://www.huffpost.com/entry/the-hypocritical-outrage-over-the-yulin-dog-meat-festival_b_593035a4e4b042ffa289e7f4
- Moallem, M. (2005) *Between warrior brother and veiled sister: Islamic fundamentalism and the politics of patriarchy in Iran*. Berkeley: University of California Press cop.
- Mohanty C. T. (1984) Under western eyes: Feminist solidarity through anticapitalist struggles. *Boundary* 2 12:3, 333-358.
- Mulinari, D., Keskinen, S., Irni, S. & Tuori, S. (2009) Introduction: Postcolonialism and the Nordic Models of Welfare and Gender. Teoksessa Irni, S., Keskinen, S., Mulinari, D. & Tuori, S. (toim.) *Complying with colonialism: Gender, race and ethnicity in the Nordic region*. Farnham: Ashgate, 1-18.
- Murji, K., & Solomos, J. (2005) *Racialization: Studies in Theory and Practice*. Oxford: OUP Oxford.
- Nayak, M. (2018) Migration and gendered insecurities in global politics. Teoksessa Gentry, C. E., Shepherd, L. J. & Sjoberg, L. (toim.) *Routledge handbook of gender and security* (1st edition). London: Routledge, Taylor & Francis Group, 194-204.

Niemi, H. & Lehti, M. (2018) Ulkomaalaiset, maahanmuuttajat ja rikollisuus. Teoksessa Niemi, H. (toim.) *Rikollisuustilanne 2017: Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa*. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, 231-265.

Nimimerkki "Tuntematon" (2018) [Puheenvuoro kommenttikentässä] Oulun seksuaalirikoksista on nyt epäiltyä jo 10 ulkomaalaistaustaista henkilöä – Tämä kaikki tiedetään Suomea kuohuttaneista teoista, joiden uhreina on kolme alaikäistä tyttöä. Aamulehti 5.12.2018. Luettu 10.12.2019 osoitteessa: <https://www.aamulehti.fi/a/201343424>

Näre, S. & Ronkainen, S. (2008) *Paljastettu intiimi: Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikkaa*. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Okin, S. M. (1998) Gender, the Public, and the Private. Teoksessa Phillips, A. (toim.) *Feminism and Politics*. New York: OUP Oxford, 116-141.

Orpo, P. & Rehula, J. (2016) Puheenvuoro: Seksuaalinen häirintä kuriin. *Kaleva* 16.1.2016. Luettu 10.12.2019 osoitteessa: <https://www.kaleva.fi/mielipide/kolumnit/puheenvuoro-seksuaalinen-hairinta-kuriin/717558/> [Sama kirjoitus on julkaistu samaan aikaan myös muissa sanomalehdissä, ainakin Uudessa Suomessa.]

Penttinen, E. (2018) Gender agency and violence. Teoksessa Gentry, C. E., Shepherd, L. J. & Sjöberg, L. (toim.) *Routledge handbook of gender and security* (1st edition). London: Routledge, Taylor & Francis Group, 252-261.

Penttinen, E., Jyrkinen, M. & Wide, E. (2019) Emotional workplace abuse: A new research approach. Cham: Palgrave Macmillan UK.

Peoples, C. & Vaughan-Williams, N. (2010) *Critical Security Studies: An introduction*. London: Routledge.

Peterson, V. (1992) Security and Sovereign States: What is at Stake in Taking Feminism Seriously? Teoksessa Peterson, V. (toim.) *Gendered States: Feminist (Re)Visions of International Relations Theory*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 31-64.

Prokhovnik, R. (1999) *Rational Woman: A feminist critique of dichotomy*. London: Routledge.

Pulma, P. (2006) *Suljetut ovet: Pohjoismaiden romanipolitiikka 1500-luvulta EU-aikaan*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Quijano, A. (2007) Coloniality and Modernity/Rationality. *Cultural Studies* 21:2-3, 168-178.

Rimaila, E. (2019) Miehet houkuttelevat tyttöjä myös alkoholilla. *Helsingin Sanomat* 20.1.2019. A6-A7.

Rogers, L. (1988) Biology, the Popular Weapon: Sex Differences in Cognitive Function. Teoksessa B. Caine, E. Grosz & M. Lepervanche (toim.) *Crossing Boundaries: Feminisms and the Critique of Knowledges*. Sydney: Allen & Unwin, 43-51.

Said, E. (2012 [1978]) *Orientalismi*. 2. painos. Suom. Pitkänen, K. & Kuortti, J. Tallinna: Gaudeamus.

Samiei, M. (2010) Neo-Orientalism? The relationship between the West and Islam in our globalised world. *Third World Quarterly* 31:7, 1145-1160.

- Siddiqi, D. M. (2014) Solidarity, Sexuality, and Saving Muslim Women in Neoliberal Times. *Women's Studies Quarterly* 42:3, 292-306.
- Suoranta, J. & Rynnänen, S. (2014) *Taisteleva tutkimus*. Helsinki: Into.
- Tilastokeskus (2019a) *Maahanmuuttajat väestössä*. Luettu 10.12.2019 osoitteessa: <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa.html>
- Tilastokeskus (2019b) *Ulkomaan kansalaiset*. Luettu 10.12.2019 osoitteessa: <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/ulkomaan-kansalaiset.html>
- THL (2018) Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. *Sukupuolistuneen väkivallan yleisyys Suomessa*. Luettu 10.12.2019 osoitteessa: <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/hyvinvointi/sukupuolistunut-vakivalta/sukupuolistuneen-vakivallan-yleisyys-suomessa>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Vaittinen, T. (2018) Embodied In/Security as Care Needs. Teoksessa Gentry, C. E., Shepherd, L. J. & Sjöberg, L. (toim.) *Routledge handbook of gender and security* (1st edition). London: Routledge, Taylor & Francis Group, 241-251.
- Valenius, J. (2007) Turvallisuus. Teoksessa Kantola, J. & Valenius, J. (toim.) *Toinen maailmanpolitiikka: 10 käsitettä feministiseen kansainvälisten suhteiden tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino, 145-167.
- Venäläinen, S. & Virkki, T. (2019) Struggles for moral value and the reproduction of gendered and racialised hierarchies in online discussions of violence. *The Sociological Review* 67:6, 1367-1382.
- Vilén, J. (2019) Matti Nykänen 1963-2019: Mäkilegenda haudataan maaliskuun alussa. Ksml: Nykänen pääsee isän viereen. *Helsingin Sanomat* 22.2.2019. A32.
- Watson, V. T. (2013) *The Souls of White Folk: African American Writers Theorize Whiteness*. Jackson: University Press of Mississippi.
- Yeğenoğlu, M. (1998) *Colonial fantasies: Towards a feminist reading of Orientalism*. Cambridge: Cambridge University Press.
- YLE (2010) Matti Nykäselle yli vuosi vankeutta. *YLE Tampere* 24.8.2010. Luettu 10.12.2019 osoitteessa: <https://yle.fi/uutiset/3-5619571>

Liite

Liite 1A: Joulu-tammikuun aineiston perustietoja

AINEISTO A: 1.12.2018-31.1.2019 yhteensä 102				
Järj. nro	Pvm	Otsikko	Sivu	Kirjoittaja
A1	2.12.2018	Seitsemän vangittiin epäiltynä törkeästä seksuaalirikoksesta		HS
A2	3.12.2018	Mediahuomio leimaa somalityttöjä	B11	Somali terveydenhoitaja
A3	4.12.2018	Seitsemän vangittu epäiltynä nuoren raiskaamisesta	A13	HS
A4	4.12.2018	Jean-Claude Arnault'n raiskaustuomio koveni	B3	Petja Pelli
A5	6.12.2018	Somesaalistaja hyödyntää valheita	A14	Elisa Rimaila
A6	6.12.2018	Oulun seksuaalirikoksissa nyt yhteensä kymmenen epäiltyä	A14	Minna Passi
A7	6.12.2018	"Rikosten pahuutta ei voi käsittää"	A15	Teemu Luukka
A8	6.12.2018	Joukkoraiskauksesta syytetyille tuomio Pamplonassa	A30	HS
A9	7.12.2018	Mykkänen: Arvopohjaa pitäisi korostaa	A17	Teemu Luukka
A10	8.12.2018	Netissä saalistavat suomalaisetkin	A13	Minna Passi
A11	8.12.2018	Poliisi etsintäkuulutti epäillyn Oulussa	A13	Jukka Harju
A12	12.12.2018	Slushissa tänäkin vuonna seksuaalista häirintää	A25	Kari Räisänen
A13	12.12.2018	Turvallisuusuhat vaativat jatkuvaa valppautta		HS
A14	12.12.2018	Oulun seksuaalirikoksesta etsitty jäi kiinni	A11	HS
A15	13.12.2018	Rankaisemisen ohella rikoksia pitää myös ehkäistä		HS, pääkirjoitus
A16	13.12.2018	Miehen epäillään pahoinpidelleen naisen Soukassa		HS
A17	14.12.2018	Korkein oikeus purki raiskaustuomion		Lasse Kerkelä
A18	14.12.2018	Seksuaalista väkivaltaa tulee torjua kokonaisvaltaisesti	B14	Suvi Keskinen & Päivi Honkatukia
A19	14.12.2018	Tiedonkulkua koskeva lainsäädäntö on yhä hajallaan	B14	Jaana Tervo, Katja Sankalahti, Päivi Lindberg
A20	15.12.2018	Omakotitalon polttanut isä oli syntäkeeton		HS
A21	15.12.2018	Opettajalle ehdollista poikien hyväksikäytöstä	A27	Kaisu Moilanen
A22	17.12.2018	Oletettu pahis	A4	Petteri Tuohinen
A23	18.12.2018	Anni Törnin taposta lähes 10 vuoden tuomio	A13	Susanna Reinboth
A24	19.12.2018	Kampanja ei ole mennyt liian pitkälle	B15	Häirintään kypsyynt

Järj. nro	Pvm	Otsikko	Sivu	Kirjoittaja
A25	19.12.2018	Naiset ovat aina pelänneet kaduilla	B15	Ida Vihko
A26	19.12.2018	Tunnettyö jakautuu nyt tasaisemmin	B15	Niia Virtanen
A27	19.12.2018	Seksirikoksista epäilty vapaaksi vahingossa	A12	Linda Laine, Mikko Paakkanen
A28	29.12.2018	Nuori mies tuomittiin seksuaalirikosvyyhdistä	A27	Lasse Kerkelä
A29	3.1.2019	”Vihanpitoa näyttää olevan aika paljon”	A16	Paavo Teittinen
A30	3.1.2019	Niinistön kommentit saavat sekä tukea että kritiikkiä	A16	Paavo Teittinen
A31	3.1.2019	Lapsen raiskanneelle kolme vuotta vankeutta		Jukka Harju
A32	4.1.2019	Oulun seksirikosepäilty jäi kiinni Saksassa	A10	Lasse Kerkelä
A33	5.1.2019	Lauantaiessee: Minusta tuli feministi sen jälkeen, kun äitini yritettiin raiskata	C6	Kimmo Laakso
A34	9.1.2019	Ei tarkoittaa ei, uusi valistusvideo muistuttaa	A14	Marjo Valtavaara
A35	9.1.2019	Poliisille ilmoituksia verkkoahdistelusta	A14	Anu-Elina Ervasti
A36	9.1.2019	Naisen ampunut mies vetosi pelkotiloihinsa	A17	Juho Jokinen
A37	10.1.2019	Syyttäjä: Puukotus ammattiopistossa oli kunniaväkivaltaa		Jecaterina Mantsinen
A38	10.1.2019	Intian miehet raiskauksia vastaan	B17	Laura Kytölä
A39	11.1.2019	Oulun ilmapiiri kylmeni	A8	Marjo Valtavaara
A40	11.1.2019	Perussuomalaisen nousu oli odotettavissa	A12	Teija Sutinen
A41	11.1.2019	Väkivalta on aina väärin – silloinkin kun tekijä on lapsi	B13	Habiba Ali, Abbas Bahmanpour, Kaisamari Hintikka, Heikki Huttunen
A42	12.1.2019	Miehelle kolme vuotta vankeutta seksuaalirikoksista		HS
A43	12.1.2019	Oulussa ilmi neljä uutta epäilyä seksuaalirikosta	A12	Teemu Luukka, Vesa Mäkinen & Valtteri Parikka
A44	13.1.2019	Miten seksuaalirikokset saa kitkettyä Suomesta?	A8	Teemu Luukka, Heli Saavalainen & Jukka Perttu
A45	13.1.2019	Voisiko seksuaalirikoksen syyllistyneen ulkomaalaisen karkottaa?	A10	Lasse Kerkelä
A46	14.1.2019	Rikosepäiltyjen tausta herätti poliitikot	A6	Teemu Luukka
A47	14.1.2019	Hallitus kokoontuu neuvotteluihin	A7	Lasse Kerkelä, Teemu Luukka & Jukka Perttu
A48	14.1.2019	Raiskausuutiset eivät näy turvattuutena Helsingissä	A7	Heli Saavalainen
A49	14.1.2019	Joka neljäs epäilty ulkomaalainen	A7	Vesa Mäkinen
A50	15.1.2019	Poliisin resurssipula uhkaa lasten oikeuksien toteutumista	B11	Merja Oksanen, Taina Laajasalo, Julia Korkman
A51	15.1.2019	Suomi on elänyt vuosia hiljaista poikkeustilaa	A9	Jussi Pullinen
A52	15.1.2019	Aloite karkottamisesta etenee eduskuntaan	A9	Petri Sajari

Järj. nro	Pvm	Otsikko	Sivu	Kirjoittaja
A53	15.1.2019	Koulut valmistautuvat rauhoittelemaan lapsia	A9	Kimmo Oksanen
A54	15.1.2019	Miten seksuaalirikoksia torjutaan?	A6	Teija Sutinen & Paavo Teittinen
A55	15.1.2019	”Maahantulijoita pitää kouluttaa tehokkaammin”	A7	Marjo Valtavaara
A56	15.1.2019	Hätäkeskuspuhelu auttoi epäillyn jäljille	A7	Juho Jokinen
A57	15.1.2019	Rovaniemeltä löytyi kaksi kuolleena	A16	HS
A58	15.1.2019	Vaikeistakin asioista pitää puhua		Veronica Kalhori
A59	16.1.2019	Sarjahyväksikäyttäjälle vankeutta		Lari Malmberg, Juho Jokinen
A60	16.1.2019	Ryhmät päättivät jouduttaa lakeja	A10-11	Teija Sutinen & Niko Vartiainen
A61	16.1.2019	Oulussa ryhdytään uusiin toimiin rikosten estämiseksi	A11	Anu-Elina Ervasti
A62	16.1.2019	Kaksi seksuaalirikoksista epäiltyä vangittiin Oulussa	A11	Marjo Valtavaara
A63	16.1.2019	Ruotsi edellä, Suomi perässä	A4	Juha Akkanen
A64	16.1.2019	Alaikäisten seksuaalinen ahdistelu ei ole uusi ilmiö	B12	Venla Leimu
A65	16.1.2019	Tyttäreni pakeni ahdistelijaa, poliisi jätti tutkimatta	B12	Äiti Itä-Helsingistä
A66	16.1.2019	Vanhemmilla on vastuu nuoristaan	B12	Erja Rusanen
A67	16.1.2019	Lapsi ei ole koskaan syyllinen	B12	Hyväksikäytön uhri
A68	16.1.2019	Tekijöiden ulkomaalaistausta muuttaa suhtautumista	B12	Stella Suuronen
A69	16.1.2019	Kokonaiskuva ei saa hämärtä	B12	Vesa Kukkamaa
A70	17.1.2019	Facebook jäädettiin pilapiirtäjän tilin	B4	Jukka Huusko
A71	17.1.2019	Vanhemman pitää suojella lastaan myös internetissä	A14	Laura Halminen
A72	17.1.2019	”Te olette leimanneet koko muslimiyhteisön”	A15	Jukka Harju
A73	17.1.2019	Seksuaalirikoksista epäilty vangittu	A15	Anu-Elina Ervasti
A74	17.1.2019	Naisen kotoutuminen vaikuttaa myönteisesti koko perheeseen	B11	Vahideh Fana
A75	18.1.2019	Seksuaalirikoksista ilmoitus yhä useammin	A10	Minja Rantavaara & Jecaterina Mantsinen
A76	18.1.2019	Lapsen seksuaalinen houkuttelu jää piiloon	A10	Petri Sajari
A77	18.1.2019	Seksuaalirikokset eivät ole koulun vika	B14	Olli Luukkainen
A78	18.1.2019	Miksi hätäkokous järjestettiin vasta nyt	B14	Noora Siivonen, Merja Rankinen & Johanna Storck
A79	18.1.2019	Seksuaalisen kasvun tukeminen on tärkeää	B14	Sari Hälinen
A80	19.1.2019	Osaako media käsitellä seksuaalirikoksia?	C4	Jukka Huusko

Järj. nro	Pvm	Otsikko	Sivu	Kirjoittaja
A81	20.1.2019	Miehet houkuttelevat tyttöjä myös alkoholilla	A6-A7	Elisa Rimaila
A82	20.1.2019	Poliisi teki poikkeuksen ja päätti tiedottaa	A7	Marjo Valtavaara
A83	20.1.2019	Rangaistukset kertovat yhteiskunnan arvoista	C11	Tuomas Kraft
A84	21.1.2019	Muualla Euroopassa lait tiukkenivat	A18	Aino Frilander & Petja Pelli
A85	21.1.2019	Seksuaalirikoksissa vertailu on erityisen vaikeaa	A19	Heikki Aittokoski
A86	23.1.2019	Eduskunta: "Suomi-koe" turvapaikanhakijoille	A8	Pauliina Grönholm, Teija Sutinen
A87	23.1.2019	Naapuria epäillään naisen surmasta Kirkkonummella	A17	HS
A88	23.1.2019	Elinkautinen murhasta jäi voimaan	A12	STT
A89	23.1.2019	Nuoriin naisiin kohdistuneissa rikoksissa on kyse sukupuolesta	B12	Sarah Green & Tuija Pulkkinen
A90	23.1.2019	Kasvatus on aikuisen tehtävistä vaikein	B12	Hannu Laaksola
A91	23.1.2019	Opettajat sulkivat silmänsä kiusaamiselta	B12	Marja-Riitta
A92	24.1.2019	Murhista syytetty ei ymmärtänyt tekojaan	A12	STT
A93	24.1.2019	Mykkänen: Lähisuhdeväkivalta jää piiloon		Tiina Rajamäki
A94	25.1.2019	Yle: Seksuaalirikoksista epäilty Suomeen		HS
A95	26.1.2019	Kaksoiskansalaisia melko vähän epäiltyinä	A18	Teemu Luukka
A96	26.1.2019	IS: Oulun seudulla seksuaalirikosepäily	A18	HS
A97	26.1.2019	Mies sai sakot raiskauksella uhkailusta	A18	STT - HS
A98	29.1.2019	Tunteet nousivat pintaan keskustelutilaisuudessa	A15	Marjo Valtavaara
A99	30.1.2019	Poliisi tutkii lapsen törkeää raiskausta		HS
A100	30.1.2019	Ex-vaimoan puukottaneelle vankeutta	A14	STT
A101	30.1.2019	Uhkauksista tuli vuoden vankeustuomio		HS
A102	31.1.2019	Poliisi tutkii henkirikosta epäiltynä murhana		Juho Jokinen

Liite 1B: Huhti-toukokuun aineiston perustietoja

AINEISTO B: 27.3-27.5.2019				
yhteensä 31				
Järj. nro	Pvm	Otsikko	Sivu	Kirjoittaja
B1	28.3.2019	Poliisi tutkii poikkeuksellista pedofiilirinkiä	A6	Lasse Kerkelä & Juho Jokinen
B2	29.3.2019	”Teot raastuivat vuosien mittaan”	A16	Lasse Kerkelä
B3	29.3.2019	Seksuualirikosten pääepäily on toiminut seurakunnassa	A17	Lasse Kerkelä, Juho Jokinen & Saara Tammi
B4	30.3.2019	Pedofiilien rikoksia on yllättävän vaikea huomata	A5	”Muut lehdet”
B5	30.3.2019	”Tavallinen kaveri” aiheutti ison järkytyksen	A26- A27	Jukka Harju & Lasse Kerkelä
B6	30.3.2019	Pojat ovat hyväksikäytöstä tyttöjä useammin vaiti	A27	Minna Pölkki
B7	31.3.2019	Lapsen hyväksikäyttöä voi olla vaikea huomata	A17	Saara Tammi
B8	4.4.2019	Poliisi täsmentää tietoja seksuaalirikosepäilyistä	A17	Lasse Kerkelä
B9	4.4.2019	”Olen oppinut uudestaan itkemään ja tuntemaan kipua”	A20	Juho Jokinen
B10	5.4.2019	Seksuualirikoksista syytetty mies astui oikeuden eteen	A28	Juho Jokinen
B11	5.4.2019	Hyväksikäytöllä on lapselle elämänmittaiset seuraukset	B14	Jaana Lojander
B12	5.4.2019	Hiljaisen enemmistön on uskallettava puhua	B14	Sanna de Araújo
B13	7.4.2019	Lasten kohtaaman väkivallan ehkäisyyn on tulossa ohjelma	A10	Päivi Repo
B14	11.4.2019	Miestä epäillään lasten hyväksikäytöstä	A14	Pauliina Grönholm
B15	15.4.2019	Turva tuodaan kotiin asti	A28	Maija Aalto
B16	19.4.2019	Puukotettua naista voi uhata myös epäillyn veli	A21	Katja Kuokkanen
B17	19.4.2019	Seksuualirikoksista viisi vuotta vankeutta	A21	Marja Salomaa
B18	24.4.2019	Seksuualirikosvyyhdin käsittely alkoi Oulussa	A10	Marjo Valtavaara & Mikko Gustafsson
B19	30.4.2019	Norjassa laaja pedofiiliepäily	A24	STT
B20	30.4.2019	Raiskauksen uhrin pitää antaa kännykkänsä poliisille	A25	Annamari Sipilä
B21	1.5.2019	Suomessa raiskauksen uhrin puhelinta ei välttämättä tutkita	A11	Minna Pölkki
B22	1.5.2019	Perheväkivallasta epäilty tuore ministeri erosi Virossa	A26	Kirsi Hakala
B23	3.5.2019	Lapsivaimosta epäillylle syytteitä	A17	STT

Järj. nro	Pvm	Otsikko	Sivu	Kirjoittaja
B24	4.5.2019	Naisiin kohdistuva vihapuhe netin keskustelupalstoilla olisi jo aika lopettaa	C18	Noora Siivonen
B25	6.5.2019	Kiina torjuu feminismiä	A20	Aino Frilander
B26	9.5.2019	Espoolaismies vangittu alaikäisen hyväksikäytöstä	A21	HS
B27	10.5.2019	Seksirikosvyyhdissä neljän vuoden tuomio	A10	Mikko Gustafsson
B28	10.5.2019	Poliisi tutkii törkeällä tavalla tehtyä raiskausta	A20	HS
B29	10.5.2019	Avustaja käytti hyväksi 13-vuotiasta oppilasta	A21	Maija Aalto
B30	15.5.2019	Toinen tuomio Oulun seksuaalirikoksista 20-vuotiaalle miehelle	A10	Olli-Pekka Paajanen
B31	18.5.2019	Hirviniemelle luettiin syytteet ahdistelusta	A10	Lasse Kerkelä